

Abeng

em Alto

2

I AASTAKÄIK

1 9 3 3

Põllupidajate Ühispank

Tallinn, Estonia pst. 27 (Estonia teatri vastas)
Telefon 455-68

Kõik pangatalitused

Müüa

klaver

Hind Kr. 150.—
Sobiv seltsile.

Teateid saab
E. Haridusliidust

Eesti Haridusliidu kirjastusel ilmusid:

B. KANGERMAN'i näidend 3 vaatuses

„Kiki ja Mall“

A. TAMMAN'i draama 3 vaatuses

„Kasuisa“

Lähemal ajal ilmub A. Brigaderi näidend „Suur saak“,
M. Pukitsa tõlge.

Kõige soodsamalt

toimetab tule-, elu-, õnnetusjuhus-
te-, rahe-, murdvarguse- ja looma-

kindlustusi

Kinnitusselts „TALU“

Peakontor: Tallinnas, Estonia puiestee № 27

Telefonid: 459-07 ja 455-68

Esindajad igas vallas ja linnas.

Peaagentuurid: Tartus — Promenadi tän. 6, tel. 805
Rakveres — Laada tän. 15 „ 108
Viljandis — Kivi tän, 5, „ 193
Paldis — Tallinna tän. 21.
Jõhvis — Narva tän. 5,
Tapal — Kesk tän. 3.

Kinnitusselts „TALU“ ei nõua kindlustajailt lisavastutust.

Gustav Suits 50-aastane.

Villem Alto.

Tänavusele aastale langevad kolme nimekaima kirjaniku juubelid: M. Underi, H. Raudsepa ja G. Suitsu omad. M. Underi juubeli puhul väideti põhjendatult, et ta on eesti nüüdisaja tunnustatuim naisluuletaja, kellele võrdset pole olnud meid kultuuriliselt mõjutanud suurrühvailgi venelasil ja sakslasil. H. Raudsepp on menukaim eesti näitekirjanik, kelle teosed pääsnud üle keelepiiride meie põhja- ja lõunanaabrite lavadele. Ja lähemal ajal pühitseme G. Suitsu, eesti suurima lüüriku, sünnipäeva.

Alljärgnevas peatugem põgusalt viimase jubilaari elu ja töö juures.

Gustav Suits sündis 18. nov. (vkj.) 1883. a-l. (vt. Eesti Biograafiline Leksikon lk. 499 jj.) Tartumaal Võnnu kihelk. Võnnu küla koolmeistri Hendrik Suitso pojana. Tulevane kirjanik orbus noorelt; ta elurõõmus kuid hädise tervisega isa suri 1890. Lapse kasvatamist jätkab valjult usklik ema. Koolmeistrist õemehe perekonnas, kus elab Suits lapsena ühes emaga, valitseb vennastekoguduse vaim. Koolimaja juures asub palvela. See usklik õhkkond avaldab poisikesse sügavat mõju. Ta loeb juba kuueaastaselt piiblit, siis misjonilehte ja „Ristiinimese teekonda taevalinna poole.” Aga ka isamaalisi lugusid loeb poiss: „Maimu”, „Tasuja” (viimase mõjul on valitud ka Suitsu omakordne varjunimi „Kustas Vahur”). Veidi hiljem on ta eriti kiindunud Juh. Liivi „Varjusse”. Võnnu vallakoolis õpib Suits 1895. a-ni. Aitab viimaseil aastail ka õpetustöös. 1895 pääseb ta Tartu III algkooli ja sealt järgmisel aastal Tartu kroonugümnaa-

siumi, mille lõpetab 1904. Keskkoolis on Suitsu lemmikaineiks vanad keeled ja saksa keel. Klassis on ta alati parimaid õpilasi. Õppetöö kõrval võtab ta intensiivselt osa eesti keskkooliõpilaste põrandaaluseist huviringest, kus tegeleti isamaaliste küsimustega, loeti välismaist ilukirjandust ja uuriti ühiskonnateadusi. Keskkooliõpilasena teeb Suits esimesi kirjanduslikke katseid, ühtlasi saab tast „Postimehe” kaastööline. Sealsete tegelaste O. Kalda ja K. E. Söödi mõjul tekib Suitsul huvi Soome vastu: hakkab soome keelt õppima, viibib suveti koolivaheajal Soomes, tõlgib soome kirjanikke. 1905. a-l tagandatakse Suits koolist osavõtu pärast eesti koolinoorsoo üritusist — kirjanikkude Koidula ja Veske mälestuspidude korraldamine, allkirjade kogumine eesti keele tundide sisseseadmiseks. Pääseb aga siiski õpinguid jätkama, kuna leidis endale eestkostja õppejõudude hulgas. Keskkooli lõpetanud, astub Suits Tartu ülikooli. Veedab siin ainult ühe semestri, siis siirdub Helsingisse. Suitsu ristiisa ja hooldaja, Võnnu pastor, hiljem Riia kindralimpendentent V. Oehrn, kellelt noormees sai ainelist toetust keskkoolipõlves, tahtis küll, et tast oleks saanud kirikuõpetaja. Kuid juba gümnaasiumiaegsete soome harrastuste ajal oli tekkinud lõhe ristiisa ja poja vahel. Ja hõimurahva ülikooli asunud üliõpilasest ei saa teoloogi, vaid ta valib õppeaineiks kirjandusteaduse, esteetika, soome keele ja kirjanduse ja rahvaluule. Seega küllalt ebapraktiline valik tollaseid teenistusvõimalusi arvestades. Lõpetab ülikooli filosoofia kandidaadina 1910.

Soome jääbki Suitsu paika pidama. Töötab Helsingi ülikooli raamatukogus abijõuna ja on hiljem soome ja rootsi keele õpetaja Helsingi vene gümnaasiumis, kus teotseb 1917. a-ni. Katsed töö leidmiseks kodumaal äparduvad, kuna Suits oli meelsuselt vastuvõetamatu vene võimudele. Nii jääbki kirjanik poolvabatahtlikuks maapagulaseks Eesti iseseisvumiseni. Ja palju sappi, mida paiguti nii ohtralt ta luules, on kirjutatav emigrandipõlve kitsaste olude arvele. Soomega seob end maapagulane ka perekondlikult — abiellub soomlannaga, pastori tütre Aino Emilia Thanvon'iga, praeguse Tartu ülikooli soome keele lektoriga.

Revolutsiooni lahtipuhkemisel aktiivistub ka tagasitõmbunud teadlane. Ta töötab kaasa eesti sots.-revolutsionääride partei Helsingi osakonnas. Hakkab esimesena nõudma Eesti iseseisvust — ajal, kui see patriootilisimailegi poliitilistele tegelastele tundus teostamatu utoopiana. Tötab Soome-Eesti kaksikvabariigi loomise küsimuse; missuguse märgukirja esitas soome sots.-demoks. üliõpilaste ühing 1917. a-l Soome maapäevale. Okupatsiooni ajal on Suits Eesti diplomaatilises teenistuses, juhatahes Eesti informatsiooni bürood Stokholmis. Lahkub hiljem erinevuse tõttu orientatsiooni küsimusis. Sõjakeerises avatud Tartu ülikool kutsub Suitsu professoriks eesti ja üldise kirjanduse õppetoolile. Ettevalmistunud ülikooli õppejõu kutsele Soomes 1920. a. lõpuni, asub Suits tegelikult professori kohuseid täitma 1921, mis kohal töötab tänani.

Gustav Suitsul on selja taga üle 30-aastane kirjanikutee — ta esimesed luulekatsetused põlvnevad läinud sajandi viimaseist aastaist. Ei ole ohter toodang, mille kirjanik on selle aja jooksul jõudnud „salmiks palmida“. Talt on ilmunud luuletiskogud „Elu tuli“ 1905 (2. tr. 1913, 3. tr. 1921), „Tuulemaa“ 1913 (2. tr. 1920), „Ohvrisuits“ 1920, rahvalaululine ballaad „Lapsesünd“ 1922 ja „Kõik on kokku unenägu“ 1922. Kui mitte arvestada „Loomingus“ 1930 ilmunud luuletist „Sillamäe motiive“, vaikib kirjanik juba üle 10 aasta. Peale puhtilukirjandusliku loomingu on ta ilmutanud kaks ühiskondlikkude ja kirjanduslikkude esseede kogu, „Sihid ja vaated“

1906 ja „Noor-Eesti nõlvakult“ 1931. Jääb loendamata arvukas artiklite ja esseede hulk mitmesugusis ajakirjus, koguteoseis ja eessõnadena raamatuis. Samuti ka Suitsu toimetatud kirjandusloolised lugemikud, värsiantoloogiad jne.

Alates noore gümnaasiastina kirjaniku teekonda, avaldab Suits luuletisi ajakirjus („Linda“) albumeis ja mujal. Ta toimetab „Kirjanduse Sõprade“-rühma nooremate ja vanemate kirjanikkude — väljaantavat albumit „Kiired“ (I—III, a. 1901—1902). Neis ilmub Suitsult luuletusi, arvustusi ja tõlkeid soome kirjani-kelt. Meelsuselt on noor autor tuline isamaalane. „Kandkem kokku aineid ja aateid ning süüdakem ühist ohvrituld isamaa-altarile“, kirjutab ta „Kiirte“ III albumis.

Veidi enne 1905. a. revolutsiooni lahtipuhkemist kujuneb Tartus noorkirjanikkude rühmitus „Noor-Eesti“, missuguse koondise valmistamiseks juhiks saab G. Suits. Nimetatud rühmitus kasvas välja juba ülalpool mainitud kesk-kooliõpilaste põrandaalusist huviringest. Kirjanduse- ja teadusehimulisi noori ei rahuldanud kroonuline koolikava, sellele otsiti lisa.

Avar ja mitmepalgne oli kirjanduslik mõju-tusring, milles kujunes noor kirjanduslik revolutsionäär.

Loetu mõjul ei saadud jääda kohut mõistmata umbsete olude ja mahajäänud kirjanduse üle. Tekkis tunne, et on halvasti tehtud, meie, noored, tahame teha paremini. Asetuti vastasrinda: seal teie erakondlikud kisklemised, tülitsemised rahvuslikkude ettevõtete ümber, usu kaotus rahva tulevikku, jõuetuse tunne vaimses loomingu; siin meie ei tunnusta sõna „võimatu“, vaid tunneme, kuils elu-usaldus ja ettevõtmise julgus pään töstavad. „Noorus kohustab! Enam euroopalist kultuuri! Olgem eestlased, aga saagem ka eurooplasteks!“ Need olid mõtted, mida abiturient Suits avaldas ühel noorte harrastusringi koosolekul 1904. Samal koosolekul otsustati kirjastada album „Noor-Eesti“, mille saatesõnadeks, aga ka kujuneva koondise esialgseks programmiks, sai eelnimetatud kõne. „Noor-Eesti“ rühmitus avaldas üldse 5 albumit (1905—15) ja ajakirja „Noor-Eesti“ Nr. 1—6 (1910—11). Ohisväljannete toimetajaks (osalst kaastoimetajaks) oli koondise vaimline juht Gustav Suits. „Noor-

Besti" taotlusis — eesti kirjanduse tõstmine rahvakirjanduse tasemelt kunstikirjanduseks, keeleuendus, individuaalse, kunstiväärtusliku stiili viljelemine kujutavas kunstis ja kirjanduses, vabanemine saksa ja vene kultuuri mõjudest ja vahetute kokkupuudete otsimine gallia, anglosaksi ja skandinaavia kultuuridega — on suurel määral Suitsu tõekspidamisi.

1905. a-l avaldas Suits oma esimese värsipõimiku „Elu tuli“, mis sisaldas enne revolutsiooni ilmunud luuletuste paremiku. Selle kogu sõjakad, pateetilised noorusluuletused said alati võitlusnunka noorpõlve usutunnistuseks, on püsinud sellena täninigi. Luuletiste taidurlik keel, vormi vaheldusrikkus ja uudsus, liiks mehine, temperamentne sisu, mõjusid revolutsiooniliselt, pööret sünnitavalt tollase eesti luule monotoonsuses. Asjata ei dateerita kõnesoleva kogu ilmumisest eesti moodsa lüürika sündi. Hiljemini on mitmed „Elu tule“ laulest viisid saanud ja laulupidude, -kooride ja koolide kaudu kandunud laiematesse rahvahulkadesse (näit. „Noor olla on kevadet rinna sees kanda...“, „Oma saar“). Enamikus luuletusist kõlavad optimistlikud helid, ennustatakse isamaale heledat tulevikku, Itaaliat, kuhu pääsetakse üle Alpide. Aga selleski võitlusrõõmsas kogus murdub paiguti läbi kahtluse vaim („Needmine“) või raskemeelsus („Ma küdevasse ahju heitsin lehed“). Satiire, mida hilisem Suits nii ohtralt viljelnud, leidus üksikuid („Jõululaul aastal 1905 p. Kr.“, „Põõrase laul“).

Revolutsiooni aegu ja selle järelaastail elab läbi Suits raske sisemise murrangu — ümberorienteerumise ühiskondlikes vaateis. Ta algas tulise isamaalasena vanas heas ärkamisaja vaimus. Ka „Elu tules“ oodatakse veel Kalevi kojutulekut („Kevade laul“), lauldakse Taarast („Laul orjile“) ja Vanemuise kandlest. Kuid esseede kogus „Sihid ja vaated“ (1905) pihib kirjanik artiklis „Kaks ilmavaadet“, kuis ta rasket võitlust pidanud mõistuse ja tunde vahel. Kuis süda veel ikka kinni olnud vanade, armsate isamaalis-rahvuslike pämuste juures, mõistus külmalt ja karmilt selle aga hukka mõistnud.

„Kirjas „Kiirele““ (1913) märgib ta, et „...iseisvust armastava väikese mehena olen jäänud väljapoole erakondade praktikat. Kunagi

pole ma suutnud kõiki inimlikke huviseid, liiatigi vaimutegevuse kõrgemal aladel, pidada klassihvideks. Minu eriala on kirjandus ja kirjandusteadus, ja need valdkonnad on mind nii mõnigi kord vahet tegema õpetanud kodanluse kui sotsiaal-tulundusliku kategooria ja kodanluse kui vaimuomaduse vahel“ („N-E“ nõlvakult, lk. 160).

1913 ilmub „Tuulemaa“. Värsitehniliselt ja sõnastuselt ütleb uus kogu kaugelt eelmise. Ta on kunstiküpsemad saavutusi eesti lüürikas. Suits valitseb värssi meisterlikult. See on vaheldusrikas, paindlik, kirjanik tabab sõnainstrumentidil peenemaidki mõttenüansse. Võime imetella kergelt tantsurütmi luuletises „Ühele lapsele“, aga milline masendavalt raske rütm kajab läbi värsside: „Õudne kui needmise ajalugu, mahatallatud jõuetu sugu, kõverad küürakad vaevakased...“ „Elu tule“ tundehoogsus on taltunud. Valdavalt juhib mõtet intellekt. Värsid on sõnastatud nii mõtetihedalt, et puhuti raske lugeda. Päikese-paisteliste meeleolude asemel on valitsev kibestunud, irooniline tundelaad. Nooruse- ja isamaa-romantika asemele taandumine isikusse. Kustunud on „Elu tule“ sütitavad leegid, lage, viljatuks lõõtsutud „Tuulemaa“ on andnud lahjat saaki värsipõldurile. Ei näe kirjanik enam Alpisid kesk soid, ta „ohvri-suitsu maha vaatand saod“. „Saatustest troostitum sündida laulikuks Eestis“, kurdab ta. Tavaliselt kinnises sapieste meeleolust murduvad paaril juhul läbi õrnemad, intiimsemad toonid. Nimetagem kas või luuletusi „Inspiratsioon“ ja „Kerkokell“. Esimene on neid väheseid luuletusi meie kirjanduses üldse, kus kirjanik avaldab luuletaja-elamuse tekkimist. Missugune kontrast nende harda, ebamaise värvinguga värsside ja sarkastliku „Ihitaja“ vahel.

„Kerkokellas“ haarab lugejat just see lihtis, südamlilik valuavaldus, mida kuuleme Tartu murret kõnelevalt koolmeistripojalt, kes pilguks kõrvale surunud euroopaliku teadlase.

Möödub jällegi pikem ajavahemik, enne kui ilmub kirjanikult uut. 1920 avaldab ta kogu „Ohvrisuits“, valik armastusluuletisi 1904—1920. Alapealkiri vajab korrektuuri, kuna kogus leidub ka mitte-armulaule. See sisaldab valiku „Elu tules“, „Tuulemaast“ ja sellal

veel ilmumata kogust „Kõik on kokku unenägu”. Suitsu armulaulude kohta on sõnavõtjad maininud, et neis vähe erootikat, nad seavadõrd tagasihoidlikud, et neid paiguti raske pidada armulauludeks. (Siiski ei takistanud see Villem Reimanni nimetamast kirjanikku peale „Elu tule” ilmumist libude laulikuks.) Lisaks sellele on Suitsu intiimsemate elamuste kirjeldusel sõnastuses peenetundeliselt valiv — väldib naturalistlikku kui ka romantilist väljendusmaterjaali. Luuletuskogu karget, diskreetset põhitooni tõstis välja veelgi enam see, et ta ilmunisel oli valdav „Siuru” armulüürika, mis mõne autori juures kaldus jõhk-rasse naturalismi. Tuglas nimetab („Ilo” IX, 1920) „Ohvisuitsu” romaani, mis algab noore poisi ebamääraste unistustega ja lõpeb kogenu mehe pihitumustega.

Edasi niitab Tuglas, et mõned armulaulud on niivõrd isiklikud, intiimsed, et neid võõras lugedes ei suuda mõista. See väide ei ole paikapidav üks Suitsu hilisemate armulaulude kohta, vaid üldse muutub ta looming sõnastu-tuselt keerukamaks, mõtte pooleldi, vihjamisi väljaõelduks. Ta luuletised viimasest kogus „Kõik on kokku unenägu” (1922) vajavad lugemisel kommentaare nagu antiiksete auto-rite omad. Autori tunnetiseks on saanud hispaania 17 sajandi kirjaniku Calderon de la Barca olemasolutunnetis: elu on unenägu! Troonide ümberpaiskumine, Toompea seniste meeste allajäämine ja Alasuitsu rahva vali-tute Toompeale tõusmine — kas see kõik pole unenägu? Noor-eeslasi, nende hulgas ka Suitsu, on hurjutatud eluvõõrasuse, esteetitse-mise, individuaalsuse pärast. Neile on süüks pandud, et nad on liikunud oma isiklikkude elamuste ringis või kaugenenud tõsielust süm-bolismi kummalisile teile, nägemata ümbritsevat elu, kaaskodaniku võitlusi ja kannatusi. Et nad on harrastanud kunsti kunsti pärast ja seega muutunud tarbetuks võõrkehaks ühis-konna organisemis. Eriti on tarvennud ette-heited nüüdsel eluläheduse-kirjanduse õitse-ajal. Jättes kõrvale küsimuse puhtkunstilise kirjanduse eluõigusest rakenduskunstilise kir-janduse kõrval, tuleb sedastada, et etteheitjad Suitsu puhul on silme vahele jätnud käesoleva teose. Kui kirjanik nimetatud kogu esimeses osas viibib veel maapao roosiaias oma isiklik-kude elamuste piiris, siis teises, sõda — maa-

ilma varju — ja kolmandas, revolutsiooni rän-ka ringi käsitlevas osas on ülekaalus ühis-kondlik laul. Tagasitõmbunud elumuulasest on saanud aktiivne süüdistaja. Teravalt mõis-tab ta hukka sõja mõttetuid koledusi, inimes-te moondumist sineleis lojusteks, hulkade ma-hanottimisele viimist Barbaaria võimuahnitse-mise nimel („Kelle eest?” „Maakaitsevälane”, „Vikerkaar”, „Koduhõllaus” j. t.). Äärmiselt kibedalt arvustab kirjanik kodumaist selts-konda ja üksikuid tegelasi iseseisvuse ajast, paisates neile näkku sapist nõretavaid süüdis-tusi, („Vallatud keeled”, „Iseseisev kevadõh-tu”, „Vana Tühi” j. t.)

Suits on harrastanud rahvalaululist värsi-vormi juba oma varasemas loomingu. Äsja-vaadeldud kogus, on ta andnud tsükli rah-valaulu imitatsioone „Primitiivid”, milles on peensusteni tabatud rahvalaulu olemus. Samuti küüinib ehtsa rahvalauluni eri raamatuna ilmu-nud ballaad „Lapse sünd” (1922).

Mõlemale viimaksilmunud raamatule omis-tati nende ilmudes vähem tähelepanu kui kir-janiku varasemaile kogudele, kuigi tunnus-tust oleks pälvitud criti „Kõik on kokku une-nägu”. Ent 1922. a-l oli alanud proosa võidu-käik eesti kirjanduses ja lugejaskonna revolutsiooniaegne huvi lüürika vastu oli kustu-mas. Kuigi „Kõik on kokku unenägu” on ühis-kondlikult kaalukaim kirjaniku loomingus, kuigi „Tuulemaa” ületab „Elu tule” nii ela-muste sügavuselt kui vormi virtuositeeditilt, ba-seerub Suitsu populaarsus ta esimesel kogul. Ka ületab selle levik teised kaugelt — seda on ilmunud kolmes trükis üle 10000 eksemplari, missugune arv on rekordiline eesti luu-letuskogudele.

Aino Kallas oma essees „Nuori-Viro” 1918, Fr. Tuglase tõlkes „Noor-Eesti”, 1921) niitab Suitsu kolmepalgust: tas on ühendu-nud kirjanik poliitiku ja kirjandusteadlasega. Püüdes ennustada ta edaspidist arenemist ja teotsemise suunda, loeb A. Kallas selle sõl-tuvaks asjaõlust, missugune neist kolmest valdavaks kujuneb. Suitsu poliitilisest tegevusest on olnud juttu eespool: poliitik on Suit-sus liigutunud revolutsioonide palanguis. Kuid säärane aktiivsus on olnud ikkagi ajutine. Pi-devaks poliitiliseks tegevuseks on Suitsul täiesti puudunud poliitilise härjavõitleja turt

ja teomehe küünarnukid. Nii arvab H. Raudsepp (Mait Metsanurk, lk. 65), ja meil pole põhjust sellele vastu vaielda.

Kirjandusloo professorina on Suits tõstnud eesti kirjanduse uurimise dillettantlikkudest katsetustest teaduslikule tasemele. Eriti tuleb välja tõsta eesti vanemate kirjandusteoste alikakriitilist uurimist. Sel alal on prof. Suitsu ja ta õpilaste poolt tehtud avastusi, mis sunnivad põhjalikult ümber hindama vaateid meie

vanema kirjanduse mõnele ajajärgule. Nii on näit. oldud sunnitud kustutama algupäraste kirjanikkude hulgast alles äsjased klassikud, Kreutzwald ja Jannsen. Prof. Suitsu loengutsarjad eesti poeetikast ja kirjandusloost (trükkis ilmumata) on tulevase eesti kirjandusteaduse aluseks.

Professor on vaikima pannud luuletaja. Kes ennustaks, kas alaliseks?

Otstarbekohasest loengute korraldamisest.

NEEME RUUS.

Loengute korraldamine on olnud senini meie vabaharidustöös näitekunsti, lavategevuse ja laulu-muusika kõrval kõige enam harrastatuid alaseid. Juba ainult E. Haridusliidu lektorite poolt on peetud 1932/33 tegevusaastal 240 loengut 10.600 kuulajale. Kahtlemata on aga nende loengute ja referaatide arv, mis on kantud ette teiste lektorite ja kohalikkude kõnelejate poolt, mitu korda suurem. Ometi jäävad aga loengud ja referaadid enamasti varju meie hariduslike organisatsioonide, eeskätt maal asuvate hariduseltside tegevuses muude tegevusharude kõrval. Ühingu tegevuskavades võtab lavategevus, laul ja muusika ning sellega seoses pidude korraldamine oma alla lõviosa. Veel enam — kui tegevuskavades on hoolikalt nähtud ette kõik muud tegevusharud, siis üliharva korraldatakse loengute ala mingi pisemagi plaanikindlusega. Loengud on pea alati juhuslikud; lektorid sõidavad kohale, teadmata, kas nende aine ka kuulajaid huvitab või mitte, ning kohapealsete tegelaste gi loengud on väljaspool tegevuskava, kõige juhuslikumad.

Kauem aga ei tohiks enam meie hariduslike organisatsioonid jätta hooletusse kõige muu tegevuse kõrval oma liikmete arendamist õpingide ja loengute abil. Kuna õpingide korraldamist käsitatakse teisel, siis katsun anda mõningaid näpunäiteid loengute otstarbekohaseks korraldamiseks.

Hariduslikel organisatsioonidel ei tarvitseks enam kauem olla teadmatutes, milliseid

loenguid korraldada. Eesti Haridusliidul on lektorite nimekirjas umbes 120 tuntud lektorit, kes on valmis Haridusliidu poolt väljatöötatud tingimusil sõitma välja loengute pidamiseks. (Vaata brošüür: „Eesti Haridusliidu lektorite nimestik ja loengute, kursuste ning kõnekoosolekute korraldamise tingimused.“ Saadaval maksuta E. Haridusliidult). Nende tingimuste alusel tulevad kohalikel loengute korraldajail — organisatsioonil tasuta lektori sõidukulud, kuna lektori töötasu maksab E. Haridusliit. Muidugi jäävad loengu kohalikud kulud — reklaam, ruumide tüür, valgustus jne. loengu korraldaja kanda, samuti jäävad sissetulekud — piletitemüügist, kui loeng on tasuline, j. m. korraldajale organisatsioonile. Lõbustusmaksust on hariduslikud loengud ja kursused pea kõigis maakondades juba automaatselt vabad.

Milliseid loenguid korraldada?

Meil on seni korraldatud harilikult 1—2 tunniliseid loenguid, ainult teatavate eriküsimustega tutvunemiseks.

Tavaline loengute kuulajaskond koosneb meil enamasti algkooli haridusega isikuist, kes ei ole oma haridust kuigi suurel määral ei iseõppimise teel ega rahvatülikoolis õppides täiendanud. Sellist publikut huvitavad esmapoolest informatsioonilist laadi küsimused. Tahtetakse näiteks leida vastust küsimusele — mis on maailmas olemas, mil oli sääl varem

ja mis on praegu; mida leidub me omal maal ja mida mujal; millised on elutingimused, riigivalitsemise vormid, jne. millised tööviisid, kirjanduslikud voolud, kasvatuslikud printsiibid j. m. on olemas.

Nii siis — algteadmistega kuulajaskonda huvitavad küsimused, mis aitavad suurendada nende teadmiste hulka. Nad on loengul passiivses osas, kõnede vastuvõtjaks, aktiivne on kõneleja. Lepitakse sellega, et on saadud midagi teada, kuid ei mõeldagi nende teadmiste rakendamisele ega läbitöötamisele.

Sellega on seletatavad, et meie senised eelistatavamad loengud on kandnud enamvähem informatsioonilist laadi. Need on olnud kas harilikult reisirakendused, kus kõneleja kõneleb tund aega ning teise tunni kestel näitab valguspilte, või — maateaduslikke, ajaloolisi, loodusteaduslikke, kirjanduslikke jm. küsimusi käsitlevad ettekanded. On ka teine liik loenguid, nimelt kutseoskuslikku nõu andvad, milliseid on korraldatud rohkesti.

Kuulajaskond tavaliselt ei ole ettevalmistatud. Selliselt korraldatud loengud rahuldavad suurel määral kuulajaskonna lõbuhuviseid: huvitav loeng pakub head ajaviidet ja uute küsimustega tutvumine ka teatavat mõnugi. Nii ongi meie senised loengud kujunenud kuulajatele vaid lõbusa ajaviite pakkumise vahendiks. Loengute arendav külg aga jääb, kahjuks, sellistel 1—2 tunnilistel loengutel tagaplaanile.

Loeng peab alati andma tulemusi. Ta peab jätma stgavamad jäljed kuulajaskonda, kui seda on mingi tavaline ettekanne, millel sihiks on vaid ajaviite pakkumine.

Kuidas siis korraldada loenguid selliselt, et ta annaks soovitavaid tulemusi? Mis teha selleks, et kuulajad muutuks aktiivseiks osavõtjaks? Ja millised siis õieti on need tulemused, mida loeng peab saavutama?

Loeng on täitnud oma otstarbe, kui ta ei ole ainult huvitanud kuulajaid loengu vältel, vaid on õhutanud neid ainega püsivamale tutvumisele, kuulud aine läbitöötamisele.

Selleks tuleks vähem rõhku panna informatsioonilist laadi lühiloengute korraldamisele ja pühendada eriline tähelepanu n. n. loengukursuste korraldamisele. Neil loengkur-

susil jääb ajaviite- ja lõbuhuvi juba tagaplaanile ja esikohale kerkib — loeng-seeria arendav õppevärtus.

Loeng-kursuse ettevalmistus.

Ka loeng-kursusi võib korraldada ainult E. Haridusliidu lektorite abil ja Haridusliidu toetusel. Tuleb aga valida selliseid lektoreid, kes esinevad pikemate — kuni 6 tunniliste loenguseeriatega.

Loeng-kursus tuleb kohapeal hästi valmistada ette. Tuleb kindlaks teha, kas ümbruskonnas ka tõesti leidub huvi kõne alla tuleva küsimuse vastu. Huvi kindlakstegemiseks võib küsitleda õpinglaste arvamist, seltside ja ühingu tegevuste koostajate soovide, jne. Alles siis, kui on kindlasti selgunud, et tarviline huvi ei puudu, nõutatakse lektor kohale. Et aga lektori saamisega ei tuleks raskusi, tuleb soovialdus lektori saamiseks juba vähemalt 2 nädalat enne kursuse algust ära saata.

Loengute korraldaja peab määrama loeng-kursuse aja selliselt, et see ei langeks ühte mõne muu üldist tähelepanu enesele tõmbava korraldusega ega ettevõttega. Suuremate rahvakogumiste, laatade, ristikäikude, spordivõistluste ja muil ajal ei õnnestuks loeng-kursus kuigi hästi.

Leidub haridustegelasi, kes näevad sageli spordis ja mõningais muus moodsa elu avaldisis suurimat kultuuri ja hariduse vaenlast. Ja tihti seatakse oma suurimaks sihiks — pida agarat võitlust nende „pahedega”. Nii mõnigi kord tahetakse vedada vägikaigast, spordivõistlusega ja tantsupeoga, ning korraldatakse hariduslikud loengud — konkurentsi mõttes — ühel ajal võistluste ja tantsupidudega. . .

Selline talitusviis ja vägikaikavedamine on aga täiesti lubamatu. Ta ei ole takistav mitte vahest niivõrd spordi- ja tantsupidudele, kui just hariduslikele ettevõtetele. Moodsa elu nähete ignoreerimisega ometi ei suudeta kõrvaldada nende olemasolu! Tuleb anda olemasolu võimalus kõigele elunähteile ja luua sünteet, koostöö, nende kõigi vahel! Et hariduslikud ettekanded suudaks kõiki huvitada ja tööle rakendada isetegelise enesekasvatuse arendamiseks, tulevad need muuta huvitava- teks, mitmekesisteks, aktuaalseteks.

Loeng-kursuse ruumid.

Ettekannete ruumidel on väga suur tähtsus ettekande edule. Ruum peab olema kohane. Mitte liiga suur ega ka mitte liiga väike. Kui suurde ruumi tuleb kokku vähe inimesi, siis tundub sellises ruumis viibimine liiga ebamugav, võõras ja kontakt, side, ettekandega esi- neja — lektori — ja kuulajaskonna vahel jääb väga nõrgaks või kaob koguni.

Loengu ruum peab olema populaarne, s. o. — rahvas peab olema harjunud seal koos käima. Tuttavas ruumis tunneb kuulaja ennast kodusena ja ta jälgib ka suurema mõnuga ettekannet kui võõras ruumis. On mõningaid ruume, millistes armastatakse käia koos, teistes ei taheta aga üldse minna, kuigi sealgi ettekanded vahest ei ole halvemad. Nii siis — tuleb valida rahvalikud, parimad, tuntumad ruumid.

Ettekande, loengu ruum peab olema hästi korda seatud: puhas, kaunistatud piltidega või süvisel ajal isegi lilledega, küllaldaselt köetud, valge, meeldiv, nägus. Kui puudub kõnepult, olgu laud selle asetäitjaks.

Lektori jaoks olgu saalis tahvel ja kriit. Kui ettekanne on välismaistest, rahvusvahelisist, ajaloolisist või maateaduslikest küsimusist, siis peaks seinal asuma ka geograafiline kaart.

Valguspiltidega loengu puhul tuleb hoolitseda, et aparadi käsitlejaks oleks asjatundlik isik; määratagu valguspiltide näitajale ja lektorile abiks keegi kohalik, asjatundja isik, kogu loengu ajaks.

Loenguid täiendagu ühislaul. Kui lauldakse laule, mis on mõnele osale kuulajaile võõrad, peaks neile antama kasutada laulik. Neid peaks leiduma koosoleku korraldajail tarvilisel arvul, niihästi müttgiks kui ka koosolijatele laenutamiseks.

Loeng-kursuse aja jaotus.

Eelpool toonitasin 3—6 tunniliste loeng-kursuste korraldamise vajadust. Ärgu aga ometi lastagu samal kõnelejal kõnelda 3—6 tundi järjest! On ju tõsi, et 1—2 tunniga ei suudeta veel midagi tõsisemat pakkuda ega kuulajaise süvendada ainega põhjalikuma tutvumise vajadust, kuid — mitu tundi järjest kestev et-

tekanne muutub kuulajaile väsitavaks ning — kuulajad ei suuda läbi seedida kõike neile serveritut. Sellepärast tulevad loeng-kursused jagada kahele päevale: laupäeval kõnelgu lektor 2 tundi, ja pühapäeval niihästi ennelõunal 2 kui ka pealelõunal 2 tundi. Nii jääb loengu eriosadele küllaldaselt pikad vaheajad, milliste kestel kuulajad saavad neile esile toodud materjale läbi töötada. Ka ei muutu ettekanded kuulajaile väsitavaks.

Loeng-kursuse kasutamine õpiringi tööks.

Kordan veel — loeng on ainult siis täitnud oma ülesande, kui ta on innustanud kuulajaid jätkama õpinguid, tutvuma põhjalikumalt ettekantud küsimustega, juhtima neid isetegelse enesearendamise tööle. Seepärast siis — kui lektor ise ei anna juhiseid selleks, kuidas kuulajad võiksid jätkata enesearendamist samas küsimuses pärast loenguid, siis peaks kohalikud tegelased ise katsuma asutada õpiringi. Loeng-kursus peaks õieti olema sissejuhatuseks tööd-algavale õpiringile.

Juba teotsevais õpinges olgu loeng-kursused õpiringi töö täiendajaks. Eriti siis, kui õpingis on jõutud probleemini, mille lahendamise osutub raskeks omal jõul, või kui tuleb käsitleda küsimusi, milliste kohta puudub vastav omakeelne kirjandus, tuleb tellida kohale lektor väljaspoolt. Oleks soovitatav, et õpingutejuht teeks juba varem, s. o. õpiringi töö alul kindlaks, millised küsimused on raskemad, milliste kohta puudub tarvilik kirjandus ja kunas on vaja välislektorite abi, ja koostaks kogu tegevusaasta loeng-kursuste kava.

Seni on ka mõningad meie maaharidusseltsid (näit. Mäetagusel, Virumaal, j. m.), selliseid loeng-kursusi korraldanud, ning sääl ei tahetagi enam üldse edaspidi pühendada tähelepanu üksik-loengute korraldamisele.

Ärgu meie teisedki hariduslikud organisatsioonid jätku tagaplaanile otstarbekohast loengute korraldamist, ning ärgu loengute korraldamine saagu kellelegi eesmärgiks, vaid ainult vahendiks, mille kaudu juhitakse kuulajaid edaspidisele enesearendamisele isetegevuse teel õpinges.

Õpiring - tööring.

Karl Laane.

Meie hariduselu ja -taotluste juurdunud mõtteks ja ka teadlikult arendatavaks sihiks on olnud (ja näib olevat veelgi) — eeskätt teadmuste tasapinna tõstmine, kuna otsiv ning tegelikke elunähteid uuriv töö ja isetegevus kui ühiskondlikult kasvatav tegur on jäänud enam-vähem tahaplaanile. Sellest siis ka nähe, et õppetöö vanakooli harjumuste kohaselt põhjeneb peaasjalikult raamatule, ilma et raamatutarkusi orgaaniliselt seoks tegelike elunähte arvestamine.

Pole siis ime, et see joon läbib tugevasti meie õpiringegi, millised sageligi osutuvad peaasjalikult loengute-referaatide seeriade korraldamiseks üksikute poolt, milliseid siis hulk kuulab. Näib, et kulunud kooliraamatuline joon — anda teatavat õpperaamatulist süsteemi, eeskätt silmas pidades teadmuste hulka, mitte selmääral töökorralduse laadi — läbis tab ja iseloomustab suurt osa meie seniseid õpiringide kavugi.

Ei ole põhjust väita, nagu poleks üldse tähtis taotleda teadmusi. Ei, need on väga vajalikud silmaringi laiendamiseks (kindlasti on loenguil ja referaadil oma tähtis koht ja ülesanne), vaid küsimus seisab siin õpiringi kui niisuguse töökorralduse erilaadis, selle seesmise intensiivsuse taotlemises. Meie juhtmõtteks ärgu olgu mitte mis?, vaid — milliks? ja kuidas? Mitte — mida meie kõik teadma ei õpi, vaid — kuidas seda teeme, et õpiksime seekaasas tundma oma ümbritseva seesmist olemust ning nähte põhjusi.

Teame, et parimgi koolitarkus, kui see jääb väljaspoolt pakutavaks, raamatuliseks, on huvita. Seepärast eriti vabaharidustöös peame arvestama eeskätt asiolu, et selle töö esimeseks nõudeks oleks seesmine huvi. Kui koolitööd võib veel kuidagi nõuda enam-vähem raamatulisena ja välispoolt pakutavana, tihti gi tööna, mida peab tehtama, siis pole see mõeldav enam pärastkooliaegses endaarendamistöös. Nii kui koolis on eriline põhjus taotella eeskätt huvidekohast tööd ning meetodeid, mis võimaldavad maksimaalset algatus-

võime arendamist ja isetegevust; on see veel enam põhjustatud pärastkooliaegses vabaharidustöös. Seal saab olla tähtsamaks eelduseks ja aluseks eeskätt ja peamiselt vaid isetegevus ning lähtumine huvidest.

Samuti kui šablooniline õpperaamatu süsteemi aluseks võtmine õpiringis, tundub vahest välismaiste eeskujudegi kui vastuvaidlematu ja ainuõige matkimine tihti liialdatusena ning sisulist eesmärki alati mitte tabavana, kui seejuures ei nähta neid erijooni, mis kasvavad välja meie kohalikest oludest, meie seesmisist jõududest ja kultuuritarbest. Vast nii mõnigi õiterikas ja suursugune välismaa taim on närtsinud meie hästigi hoolitsetud peenrail, kõigile hoolitsusile vaatamata, samal ajal kui meie omamaised kasvud upuvad nõgesterohkes umbrohus!

Muidugimõista ei ole põhjust silmi kinni pigistada välismaise kultuurielu ees, kuna arenenud kultuuriga rahvailt võiksime palju õppida, ammutada mõndagi innustavat ja värskendavat. On loomulik vajadus näha ja teada neid suundi ja saavutusi, mis iseloomustavad kultuuriarengut mujal. Kuid elujõulist saavutamale alles siis, kui nähtu-kuuldu endi sisimas uuesti läbi elame, kui meie üritused liituvad orgaaniliseks tervikuks meie endi vaimulaa dige, veenetega ning kultuurivajadusiga.

Kui pöörduda lähemale õpiringi küsimusele, siis nähtub, et kuigi on põhjendatud sisult erialaste õpiringide mõte, kus toimub töö eriküsimuste järele, andes võimalust igal erihuvide kohaselt osa võtta ühest või teisest õpiringist, pole see suund kõigiti tulemuslik puhul, kui ühes ringkonnas selliseid eriringe tekib palju. Tegelikkus näitab, et seltskondlikes ringkonnas maal leidub küll erihuvilisi, kuid mitte sel määral, et neist saaks moodustada küllaldaselt vastavaimelisi eriõpinge; või need ei oleks küllalt elujõulised. On üldtuntud nähe, et teatav hulk agaramaid ja püüdlikumaid tegelasi osutub peamiselt kohaliku vabaharidustöö kandjaks, kes on ühtaega tegevad pea kõigis org-es ja ühisavaldusis. Sel puhul võib erisisuliste õpiringi-

de vahel killuneda kohalike vabaharidustöö pioneeride jõud. Seepärast ehk ongi tegelikult enam läbi lõõnud rohkem üldküsimusliku õpingi vorm.

Kuid lõppeks küsimus, kas eri- või üldküsimuslik õping, polegi nii oluline, kui asiolu — kuidas korraldada õpingi tööd, mida mõista taotleva isetegevuse all?

Seepärast tuleb leida tööviis, mis võimaldab aktiivse osavõtu ning huvikohase tegevuse kõigile õpinglasile. Järelikult õpingi töös on tähtsaim töökorraldus, töölaad.

Õpi- kui tööringi töö, nii üld- kui eriküsimuslikes, saab olla intensiivseim siis, kui iga õpinglane valib oma huvide kohaselt mingi individuaalülesande — küsimuse, mille kohta kogub andmeid tegelikust elust kui ka vastavaist raamat-allikaist. Seejuures ainealilikaina võib anda materjali, soodustades huvitavat tööd, just lähim kultuurielu, lähem miljöö ja akuutsemad küsimused kaasajas, nii ühiskonna kui teaduste-kunstide ilmast. Töö õpingis, kus üks uurib lähemalt oma kodukoha minevikunähteid, teine — tänapäeva aktuaalsemaid ühiskonnaküsimusi, kolmas kirjanduslikke palu jne., oma tähelepanekud täiendatuna ja süvendatuna vastavaist raamatallikaist hangitud andmetega, liidab tervikuks referaadis, millise kannab ette õpikoosolekul, kus ettekandele järgneb süvendav keskustlu. See tee on kindlasti viljakam, kui kuiv raamatusüsteemiline töö seda kunagi oleks. Siin tuleb muidugi kanda hoolt, et iga õpinglane kindlasti mingi individuaalülesande valib ja veel enam — et selle ka täidab, olgu see nii suur-väike kui tahes. Järelikult on igas õpingis vajalik töökaava koostada kogu tegevusaastaks.

Muidugi on ka tähtis silmas pidada, et õpingi töö tegevushooajal taotleks teatavat

tervikut, et üksikud küsimused sisult üksteist täiendaksid.

Selline individuaalülesannete valik, läbitöötamine ja kollektiivne arutelu on mõeldav ja täiesti teostatav ka puhteriküsimuslikes õpingis, kas või selles, et iga õpinglane valib õpingi kava piires teatava probleemi, teatava küsimuse, töötab selle individuaalselt läbi nagu üldküsimuslikuski õpingis. Seemõttes on vajalik, et õpingide kavad, millised milgi juhul ei peaks olema muutmatuiks ja paindumatuiks normeks, vaid laseksid eriti arvestada mitmesuguseid tegelikkusest lähtuvaid küsimusi, taotleksid olla enam tööjuhatused õpinglasile kui ainult teemide loetelu ja aine jaotus. Kuid kindlasti nendegi õpingikavade puhul, kus põle niivõrd peetud silmas tööjuhatused printsipi kui õpperaamatulist ainejaotuse süsteemi, on võimalus neis antud materjaale kohandada kohalikele oludele ja vajadusile: neid võib (ja on vajalikki) täiendada mitmesuguste kohalike küsimustega. Igal juhul aga sablooniline õppimine ainult raamatust ei mahu kuidagi õpingi mõistesse ja võib selle tulemusile mõjuda halvavalt, jättes kaugelt saavutamata isetegevuse peaesmärgi.

Töö — seemist intensiivsust taotlevas õpingis — nõuab muidugi rohkem tööarmastust ja hoolt kui vast teisel teel, nii juhtidelt, kuid veel enam — kõigilt õpinglasilt.

Kuid ainult see tee võimaldab saavutada õpingiliikumise sügavamat sisulist sihti — kodanike ja ühiskonnaliikmete kasvatamist, tõsisema, sisemas tuntud kultuuritahte arendamist. Isetegevuslik õpingitöö aitab seltskondlike ürituste pearõhu asetada üksikult rohkem hulkadele ning tekitada seda töövaimu, seemist aktiivsust, mida vajame vabaharidustöös eel kõige.

Seepärast — mitte ainult õping, vaid — õping — tööring!

Õpiringid ja nende eritüübid.

JAAN RUMMO.

II

LOENGURING

Loenguringi kodumaa on Inglismaa, kus 1903. a. peale kogu vabaharidustöö (peamiselt tööliskondades) põhjeneb selle õpiringi tüübi viljelemisel. Teadupärast põlvneb linnarahvaülikoolide, s. o. õhtuti töötavate rahvaülikoolide liikumine Inglismaal 1867. aastast peale arendatud niinimetatud ülikoolilaienduse (University Extension, Universitätsausdehnung) liikumisest. Ülikoolilaienduse liikumise sihtiks oli viia kõige laiemaid rahvahulki osasaamise ülikoolide poolt tehtud haridustööst. Selle põhimõtte elluviimiseks korraldasid mitmed tuntud inglise ülikoolid (Oxford j. t.) õppetöö vaheaegadel õppejõududele väljasõite kõrvalisematesse linnadesse ja maakohtadesse, kus siis need õppejõud teatud aja jooksul (enamasti 2—3 nädalat) igal õhtul korraldasid ümbruskonna rahvale teaduslikke loenguid. Loengud olid korraldatud ümmarguste tsüklitena mõnest teaduslikust eriküsimusest. Loengute kuulajaist oli igalüks kohustatud loengute kestes esitama lektoreile vähemalt ühe kirjaliku töö loengute ainel. Soovijaile korraldati ka eksameid loetud aine ulatuses.

Alul oli osavõtt sellistest loengutest äärmiselt suur ja üksikud ülikoolid pidasid endale auasjaks võistelda isekeskis selliste loengute kuulajate hulga. Üsna varsti aga hakkas kuulajate arv õige tugevasti langema ja ka loenguilt saabunud lektorid ei olnud eriti rahul loengutulemustega eeltähendatud kirjalikkude tööde mõttes. Viimaseid esitati vähe ja nende läbitöötamisel selgus, et selliselt peetud loengute ained olid kuulajate poolt haaratud äärmiselt pinnapealselt. Selgus, et põhimõtte iselasta rahvast osa saada ülikooli poolt tehtavast haridustööst, on küll õige, kuid selle põhimõtte teostamise viisid ei anna soovitud tulemusi. Oli unustatud, et loengute kuulajate võimed on sootuks teissugused, kui üliõpilastel, kellele olid ülikoolide professorid harjunud pidama loenguid.

Kõigepealt muidugi ettevalmistamistaseme mõttes; aga ka ses mõttes, et oma igapäevase

töö juurest tulnud kuulaja, kes ohverdab loengute kuulamiseks oma puhketunnid, ei ole võimeline ainult passiivse kuulamise korras omandama kuivas akadeemilises loengus edasiantavaid teadmisi. Kolmandaks selgus, et loengute ainete valik peab selliseks otstarbeks korraldatud loenguil olema sootuks erinev ülikoolide loengute omast, et see peab olema kohandatud kohapealsete kuulajate erihuvidele. Neljandaks ja kõige olulisemaks momendiks osutus äratundmine, et kuulaja tuleb passiivsest teadmiste omandajast teha aktiivseks kaastöötajaks nende teadmiste omandamisel küsimuste ja oma isiklikkude elukogemiste esitamise võimaldamisega käsitledavate probleemide lahendamisel.

Pikemaajaliste uurimiste ja katsetamiste tulemuseks osutus ülikooli laienduse organisatsiooni täielik ümberkorraldamine (1903. a.) niinimetatud aastaklasside (University Tutorial Class) alusel. Inglise aastaklass ühendab endasse 15—30 õpilahulist, kes üle 18 eluaasta vanad. Tähendatud õpilahulised kohustuvad valima endale kolmeks aastaks ühe teaduseharu (näiteks rahvamajanduse, sotsiaalpoliitika, ajaloo, riigiõiguse, mõtteteaduse, psühholoogia jne.) õppeaineks, et see sellist haridustööd juhtiva keskkoha poolt saadava asjatundja juhatusel läbi võtta. Iga selline aastaklass töötab õppeaasta jooksul vähemalt 48 tundi. Töötunnid on õhtuti, harilikult päevatööst vabal ajal. Igal õhtul peetakse vähemalt 2 töötundi. Neist on esimene harilikult pühendatud õpingutejuhi, keskkohast saadatud lektori loengule, sellele otsekohe järgnev teine tund kuulub õppijate omavahelelisele keskustelule lektori juhatusel. Seda viimast tundi ja selle otstarbekat rakendamist peavad inglased eriti tähtsaks — asjaoludel millest oli meil juttu juba lugemisringi puhul. Küsimusest, mis võetud läbi semestri jooksul, peab aastaklassis õppija esitama lektoreile iseseisva kirjandi läbikuulatud ainete alusel. See kirjand parandatakse lektori poolt ja selles esinevad eksimused ning väärtused arutatakse hiljem ühiselt läbi aastakl. töötundidel.

Keskustelu ja kirjandite kaudu on lektor alati informeeritud sellest, kas aine omandatud või vajab see põhjalikumat selgitust. Kuulajatele aga annavad keskustelu ja kirjand võimalusi omandatud teadmisi uuesti kujundada oma väljendusliikkude võimete kohaselt ja seega need muuta endi kindlaks ja kustumata väimuvaraks. — Kuulaja, kes end registreerinud mõne aastaklassi õpilaseks, kohustub alati õigel ajal ilmuta aastaklassi töökoosolekuile; ta tohib sealtpuududa ainult õige mõjuvail põhjustel, nagu haigus, töökohustused jne.

Kirjeldatud aastaklasside keskkohaks on Briti töölis- ja haridusliit (Workers' Educational Association, lühendatult WEA. WEA on kõigi nende Briti organisatsioonide ühendus, kes on huvitatud laialiste rahvahulkade haridusliku tasapinna tõstmisest. See on apoliitiline ja interkonnessionaalne organisatsioon, kelle käsutuses on suured varandused ja rahasummad nii riiklike abirahade kui ka eraisikute ja organisatsioonide annetuste näol, mille abil ta korraldab vabaharidustööd kogu Briti maailmariigis. Aastaklasside juhtimine seisab erilise komitee valve all, kuhu kuuluvad 7 mitmesuguste ülikoolide esindajat ja 7 esindajat tööliste organisatsioonide poolt. Komitee juhtnõrde teostamiseks on WEA suur palgaliste sekretäride ja instruktorite kaader, kes peab sidet üle kogu riigi töötavate aastaklassidega. WEA saadab igale 15—30 inimeselisele õpikumuliste grupile, (töötagu see kustahes riiginurgas) asjatundja lektori kolmeks aastaks omal kulul, kui see grupp annab lubaduse töötada aastaklassi põhimõtete ja korralduste alusel ja kui see grupp muretseb ise muude kohapealsete kulude eest. Peale lektori annab WEA sagedasti veel rahalist toetust õppevahendite muretsemiseks, kui aastaklass koosneb kehvadest õpilastest. Aastaklasside töö juhtimiseks saadetakse lektorid peavad olema saanud oma ettevalmistuse mõnel erialal ülikoolis; need on sagedasti ülikoolide nooremad õppejõud, kel oma otsese töö kõrval on võimalik võtta ka kõrvalülesandeid. Lektoreiks võidakse kutsuda ka vähema kui ülikooli haridusega tegelasi, kui eeltähendatud komitee WEA juures selliseid tunnustab kõlblikkudeks.

Ülakirjeldatud inglise aastaklass ongi otseseks põhitiübiks loenguringile. Mulle näib, et seda tuleb ühtlasi pidada teadliku õpingiliikumise alustiübiks, kuna suurejoonelise aastaklasside organiseerimise eajärgust Inglismaal saavad tõuke ka Skandinaavia hariduslikud organisatsioonid õpingilike liikumise teadlikumaks viljelemiseks.

REFERAATRING

Referaatringi olulisemaks osaks on, nagu näitab juba nimigi, õpingilaste eneste koostatud ja ettekantud referaadid läbivõetava aine alusel. Kogu kavast ettenähtud kursus jagatakse üksikute õpingilaste vahel. Igaüks töötab temale määratud osa läbi põhiraamatu ja abiraamatute alusel, koostab neist kirjaliku (või suulise) referaadi ja kannab selle ette õpingi tööstungil. Referendi (mõnikord ka kaasreferentide) referaadi ära kuulanud, asuvad õpingilased keskustelu ja vaidluste juurde. Keskustelu alustab harilikult selleks varemalt määratud oponent, kelle ülesandeks on märkida ära referendi sisulised ja ettekan delised eksimused ja vead. Oponenti sõnavõttule järgneb aine sisuline arutamine ja süvendamine harilikult keskustelu korras.

Töötamine referaatringi meetodeil on meie õpingilaste praktikas kõige rohkem tuntud ja seda peamiselt vist mitmesuguste eeskujuna mõeldud õpingilaste töökoosolekute organiseerimise tõttu Raadio-Ringhäälingu kaudu ja mujal. Väga paljud kujutlevadki töötamist referaatringi kujul ainukesena töövõimalusena õpingis ja kui selline töö õpingi esimesil töökoosolekuil ei taha hästi edeneda, siis lõovad mõned üldse käega õpingile, seletades, et sel tööil meil üldse ei olevat pinda.

Referaatringi pidamine õpingi ainukeseks töövõimaluseks ja sellest järgnevad peatumused aga põhjenevad harilikult võõritas arusaamisest õpimigist ja selle tööviisidest. Peatumuse referaatringi töömeetodi käsitlemisest järgnevad harilikult selle meetodi käsitlemisest vales kohas. Peab kindlasti pidama silmas, et töötamine referaatringi meetodil on õpingi tööviiside kõrgeim aste ja see õnnestub täiel määral ainult seal, kus õpingilaste läse vaimliseks tööks on juba tarviliselt kõrge.

Ajakirjandus õpiringides.

Neeme Ruus.

Meie senises haridustöös, niihästi kooles kui väljaspool kooles, isiklikus enesearendamises kui õpiringides, on tuntud peagu ainsana materjaliallikana ja oskuste ammutamise varasalvena — raamatut. On olnud arvamisel, et raamat on välditamatu, tähtsaim ja parim vahend igasuguses enesearendamises, kaasa arvatud ka õpiring. Käesolev artikkel tahab aga anda raamatu kõrval ka ajakirjandusele suuremat tähtsust enesearendamise vahendina ja õpiringi materjaliallikana. Ometi ei sooviks ma aga kuidagi vähendada seega raamatu tähtsust. On vastuvaidlematult selge, et raamatukogud on kõikjal olnud esimesiks püsivaiaks teadmistolähteiks, kust kõik ümbuskonna arenemistahtelised isikud leidsid tarvilikke vahendeid oma teadusejanu kustutamiseks. Raamatust saadi pääle enese teadmistejanu kustutamise veel materjaale referaatideks, loenguiks ja ettekandeiks, ainet vaidlusiks, uusi ideid, paremaid mõtteid, jne. Ja mitte põhjusega ei kannu väga suur osa meie senistest ja veel suurem osa varem olemasolnuist haridusseltsist kas „Raamatukogu“ või „Rahvaraamatukoguseltsi“ nime. Kuigi nüüd on loodud avalikkude raamatukogude võrk ja selle edenemise ning korrashoidmise ülesanded pandud omavalitsustele, ei ole seega veel seltskondlikkude organisatsioonide ülesanded ja kohustused raamatukogunduse alal kadunud. Tuleks endisest veel suurema hooega hoolitseda raamatukogude laiendamise ja kirjanduse kättesaadavaks tegemise eest.

Nii siis — raamat jäägu haridustöös aukohale! Loengute pidajad juhtigu omi kuulajaid raamatute juurde, sest ainult loengule järgneva ainega lähema tutvumise korral ollakse loengust kasu saanud, ja — õpiringi töökoosolekute vaheaegadel olgu raamat igale õpiringlasele parimaks abiliseks.

Aga — igaüks kes avasilmi jälgib meie kultuurela avaldusi ja nende arengut, ei saa jätta märkimata suurt muutust raamatu ning üldse kirjanduse arengus. Raamatu väärtus muutub ikka enam ja enam vahelduvaks, samuti tema ilme. Raamatu kõrval on kerkinud

esile terve rida raamatu laadilisi kirjandustooteid, milliseil enam pole raamatu iseloomu, kuid mis tõrjuvad eemale raamatu sealt, kus raamat varem oli asendamatu ja ainukene ülesannete täitja. Ajaleht seisis ju algaastail raamatust õige kaugel, kuid — siin on ajaleht talle õige lähedale jõudnud. Ajakiri, mis on ajalehe ja raamatu vahepealne aste, oli algaastail oma iseloomult ajalehele lähemal kui raamatul, kuid nüüd võime nentida vastupidist.

Ei tarvitse vist tuua kuigi palju näiteid ülalmainitu tõendamiseks. Kes vaidleks vastu, et näit. „Loomingu“ üksiknumbrit võib ennem nimetada raamatuks kui ajaleheks! Üks osa ajakirju on võtnud omaks põhimõtte: käsitada igas numbris vaid üht küsimust („Elav Teadus“ j. t.). Siin on veelgi raskem eritleda ajakirja raamatust.

Üks osa autoreist on isegi võtnud omaks ajakirjaniku tööviisi ja kirjastused — raamatute ilmumises perioodilikkuse. Autorid töötavad tavaliste ajakirjanikkudena, nii et teosed ilmuks korrapäraste vaheaegade järele („Eesti rahva ajalugu“, „Tõde ja õigus“ I—V j. t.). Ja selletõttu muutub niihästi raamatu, s. o. moodsa raamatu, ajakirja kui ka ajalehe lugemine samalaadseks ühesuguseks toiminguks.

Moodsal ajakirjandusel Eestis on nii mõnelgi alal suurem tähtsus õppematerjaliallikana kui raamatul. Teaduslikku ja muud erialalist kirjandust suudavad meie viletsad kirjandusolud saata turule väga vähesel arvul. Küll aga on eriküsimusi käsitlevad ajakirjad toonud häid ülevaateid paljude teaduslikkude ja kultuuriliste küsimuste kohta. Kirjanduse, s. o. raamatute näol, jõutakse alles mitu kuud, sageli mitu aastat, küsimuste juurde, milliste kohta ajakirjandus juba hulga varem tõi korralikke kirjutusi. Tänapäeva moodsal ja kärsitul ajajärgul peame ka kultuurielu küsimuste käsitlemise puhul arvestama publiku nõuet küsimuste värskuse ja — aktuaalsuse suhtes.

Nii on ajakirjandus tõusnud tähtsaks ja väärditamatuks materjaliallikaks mitte ainult neile, kes vajavad informatsiooni aktuaalsete teaduse-, kunsti-, j. t. küsimuste kohta, vaid ka kõigile neile, kes tahavad tutvuda ühe või teise vastava küsimusega.

Ajakirjandust tuleb kasutada niihästi erikui ka üldküsimuslikes õpiringes. Õpingute juht peab jälgima neid artikleid ajakirjanduses, mis käsitlevad või mis on kuidagi seoses õpiringis õpitava ainega, ja näitama kätte referaatidele tarvilised materjalid. Samuti tuleb toimuda kõigil õpiringlasil. Ei ole mõeldav ükski majandusteaduse õpiring, kes ei jälgiks „Päevalehe” iga reedest majanduslikku lehekülge, „Ühistegelisi Uudiseid”, ja teiste ajalehtede majandusküsimusi käsitlevaid artikleid. Aianduse ja mesinduse õpiringis loetakse endastmõistetavalt vastavaid erioskuslikke ajakirju ja jälgitakse ka ajakirjanduses ilmuvaid kirjutusi aianduse ja mesinduse kohta.

Selliste artiklite kasutamine raamatute kõrval toob kaasa palju eelvust ja muudab küsimused elulähedasemaiks, uudsemaiks ja huvitavamaiks.

Ameerika õpiringides praktiseeritakse juba kauemat aega ajakirjanduse tarvitamist õpiringes.) Sää! leidub osa õpiringe, kes üldse ei tarvita raamatuid, vaid kus põhiraamatu asemel tarvitatakse — ajalehti. Need on „aktuaalseid päevaküsimusi” („current events”) käsitlevad õpiringid. Samal eeskujul on hakatud käima ka Skandinaavia õpiringides, kus ühe osa rahvusvahelisi probleeme („Internationella problem”) käsitleva õpiringide peagu ainsaks materjaliallikaks on ajakirjandus. Neis õpiringes jälgitakse näit. rahvasteliidu jooksvat tööd, Saksamaa praeguseid sündmusi, vene viisaastaku teostumist, Hiina-Jaapani sündmusi, India vabadusvõitlust, j. m., kus tuleb tegeleda järjest uute ja juurdetulevate värske küsimustega.

*. Gunnar Hirdman: „Studera tidningen”. Bokstug an nr. 1. k. a.

Õpiringis, kus ettekanded baseeruvad peamiselt ajakirjanduslikule materjalile, tehakse ülesandeks 2—4 õpiringlasele jälgida järgneval töökoosolekute aja vahemikul teatavaid ajalehti- ajakirju. Refereerimine, oponeerimine ja keskustelu toimub juba tavalises referaat-tüübilise õpiringi töökorras.

Sellise tööga käib kaasas ka bibliografeerimine, kuna nende artiklite säilitamine, millisele baseerub ettekanne, on juba sellekski vajaline, et ka edaspidi oleks võimalik käsitada sama küsimust.

Üldküsimuslikus õpiringis on ajakirjanduse ülesandeks — aidata kaasa töökoosoleku töö- käigu huvitavaks muutmisel ja vaidluste tekitamisel. Võib näiteks alata ringi koosolekut lühikese, umbes 5—10 minutilise ülevaatega maailma tähtsamaist sündmusist.) Seda võiks teha ringi liikmed kindlaksmääratud järjekorras, andes vastava ülevaate ajakirjanduse andmeil — alates viimase koosoleku ajast. Kui leidub küsimus, mis ettekandes kuulajaid rohkem huvitas, võetakse küsimus lähema vaatluse alla. Häid tulemusi annab ka mõne huvitavama pala ettelugemine, kas näit. mingist uuest leiutusest, huvitavast kavatsusest, v. m.

On kindel, et need, kes tutvuvad õpiringes ajakirjandusliku materjaliga, jätkavad ka kodus lugemist, kuid nüüd nad teevad seda juba suurema tähelepanelikkusega.

Õpiringes arvestatakse seda, et need pole mitte ainult pinnalised isikud, kes tunnevad huvi kõige aktuaalse, päevakohase vastu. Ka ärksamad ja sügavmõttelisemadki jälgivad sündmuste käiku. Ärgu arvatagu, et meie aja sündmused on tähtsused, milliseile ei maksaks üldse tähelepanu pöörda. Neil on sama suur ajalooline väärtus nagu möödunud aegade sündmusilgi. Õpiringlased peavad oskama hinnata ka tänapäeva sündmusi. Selleks annab ajakirjandus meile suuremal määral ammutamatut materjali.

*) Ed. Kubjas „Õpiringid” lehk. 34.

KIRJANDUSLIK RINGVAADE

Peeter Põld — Eesti kooli ajalugu.

Redigeerinud Hans Kruus. Tartu 1933.
Akadeemilise kooperatiivi kirjastus.

Vabaharidustöö tegelasi ja iseõppijaid kahtlemata huvitab ka haridustöö koolide kaudu nii olevikus kui minevikus. Olevik on meile kättesaadav ema- ja võõrkeelse pedagoogilise kirjanduse kaudu, kuid raskem on asjahuvilisel ligi pääseda mineviku kultuuritööle. Eesti kooli arengust siiski võime saada kokkuvõtliku ülevaate käesoleval aastal ilmunud prof. Peeter Põllu raamatust „Eesti kooli ajalugu,” redigeeritud dr. Hans Kruusi poolt.

Olgugi et varalahkunud koolimees, Tartu ülikooli pedagoogika professor P. Põld jättis oma käsikirjade hulgas ainult visandid oma loengutest Eesti kooli ajaloo üle ja pikad viimistlematud väljavõtted Eesti kooli ajalugu käsitlevatest, siiski tänu tema omaksetele ja sõpradele, eeskätt prof. H. Kruus'ile, kadunu järeljäänud paberitest on valminud siisult ja keelelt küps käsikiri, mis kannatas välja trükimista.

Kuigi käesolev raamat ei pretendeeri teaduslikule sügavusele ja küsimuse igakülgselene ning lõplikule lahendamisele, siiski teatud tühlik on täidetud ja meie võime jälgida haridusolude arenemist Eestis alates kõige vanemast ajast kuni meie ajani. Eriti on pandud rõhku rootsi- ja veneaegsetele koolioludele, kuna orduaegseid olusid ja Eesti kooli ajalugu pärast rahvuslikku ärkamist (1885—1917. a.) on riivatud vaid pinnapealselt. V. Orav.

Elmar Muuk — Väike õigekeelsus-sõnaraamat.

Eesti Kirj. Selts, Tartu 1933. Hind 250 s.

Ammu oli olemas tarvidus väiksema ja käepärasema õigekeelsus-sõnaraamatu järele. Käsiteldava raamatu paremusi on uus muutevormide andmise süsteem. Iga sõna on varustatud numbriga, mis juhib raamatu alguses asetseva sõnatühistiku juurde, kus on antud kõik olulised muutevormid. Veelgi lihtsam oleks olnud tüüpsõnade esitamine numbrite asemel, kuid nähtavasti on seda välditud ruumi kokkuhoiu mõttes. Peale sõnastiku sisaldab teos veel õigekeelsuslike juhiste kogu, mis aitab lahendada mõnegi sõnastiku osas käsitlemata küsimuse (sõnade kokkukirjutamine, mitmesõnaliste pärisnimede algähed jne.). Hädatarvilik lisa on ka kohanimede nimestik, kus on antud nii kohakääne kui ka võõrnime puhul hääldamine.

Keelelise külje korrektsuse tagab juba autori nimi. Eksitavaist trükivigadest on silma torganud karjaskepp pro karjasekepp, lukus-

tam pro lukustama. Raamatut võib soovitada mitte ainult koolidele ja õpingiidele, vaid kõigile, kel tuleb tegemist teha eesti vae õigekirjutusega. M. Tedre.

Aleksander Vaigla — Eesti grammatika I.

Ed. Roosi kirjastus, Tartu 1933. Hind 150 s.

A. Vaigla „Eesti grammatika I” on tütse ja tõsiselt arvestatav töö meie keeleõpikute hulgas. Uudisena esineb käänd- ja pöördkondade puudumine, mille asemel on tüüpsõnad. Uuendus on küll küsitava väärtusega, sest tüüpsõnad esinevad nii autoril kui ka näiteks Muugil, kuid viimasel on paremuseks suurem ülevaatlikkus, mis tingitud just süsteemikindlast esitamisest, kuna Vaiglal see puudub. Teine küsimus, mis tekitab lahkavamusi, puutub terminoloogiasse. Kui meie grammatikais välditakse keele ajalugu, siis peaks välditama ka keeleajaloolisi oskussõnu, näiteks i-mitmus. On tihti just nimi vigade tekkimise põhjuseks (õnnelikuile — i-mitmus!). Keeleline külg on korrektne, on silma puutunud ainult üksikuid trükivigu: mastap (lk. 13) pro maastaap ja kononantühendi (lk. 27) pro konsonantühendi. M. Tedre.

A. H. Tammsaare, Tõde ja õigus. V jagu.

„N. Eesti”, Tartus. Hind 675 s.

Suurromaani 5-es ning viimane jagu koon-dab vahepeal laialivalgunud sündmustikku jälle Vargamäele. Tagasi tuleb moraalse avarii kannatanud Indrek, et ammutada uut elujõudu emakesest: maast, aga ka vabatahtlikku sunnitõhe, et dostojevskilikult lunastada kuritegu karistusega. Ilmunud Vargamäele, algatab ta jõe alandamise plaani. See teostub ja ühes sellega vana, nüüd juba saunamehena elava Andrese eluülesanne — vabastada Vargamäe liigveest. Kuigi Pearu ja Andres mõlemad hauaäärel, jätkub ving talude vahel. Pearu sureb leppimata Andresega, viimasele on aga antud näha tööde algust jõel, siis uinub ta teadmises, et Jumal on õigeks pidanud ta võitlust töö ja õiguse eest. Indrekule aga algab uus elu: ta endine teenija Tiina, kes osutub omaaegselt jalutuks tütarlapsiks Indreku Mauruse-päevilt, tuleb Mäele, siin avastub ta kauane armastus Indreku vastu ja nad lahkuvad Vargamäelt, et minna lootusrikkalt ellu. Romaani kesksete kujud saatus lõpuleviigi kõrval areneb hoogus sündmustik, mille tegelasiks nüüdsed noored. Kõnesolev teos on romanisarja optimistlikuks lõppakordiks. V. Alto.

VABAHARIDUSTÖÖ KROONIKA

Hoogne algus õpiringide tegevuses.

Õpiringiline vabaharidustöö korraldus hakkab ikka enam süvenema. Tähelepanu sellele endaarndamistöö korraldusviisile osutab ka asjaolu, et elavamalt kui muil tegevusaastail kasutatakse Haridusliidu kaasabi õpiringide alal. Seni on registreeritud liidus juba üle 70 õpiringi. Iga päev tuleb järelepärimisi õpingilise töö korralduse kohta, soovitakse liidu lektorite kohalesaatmist jne. Liidu asjaajamistöö on tunduvalt tihenunud, nii et kõiki nõudmisi ei jõuta rahuldadagi. Eriti elav on õpiringide laenukogu kasutamine. Üksikult aladelt (nagu seltsk. kasvatus ja aiandus) on õpperaamatud juba kõik välja laenatud; uute juuremuresemise võimalust piiravad aga rahalised eeldused. Suurim nõudmus sel aastal on kõneoskuse õpiringi raamatute järele, mida tingib nähtavasti ka väljakuulutatud kõnevõistlus.

E. Haridusliidu loengud Tartu- ja Järvamaal.

Sügisese õppetegevuse alguse puhul korraldas E. Haridusliit rea avalikke loenguid, päämiselt Tartu- ja Järvamaal, kus esines vabaharidustööd käsitlevate kõnedega E. Haridusliidu lektor N. e. m. e. R. u. s. Koosolekuid peeti oktoobri lõpul ja novembris Põltsamaal, Kambjas, Nõunis, Neerutis, Otepäas, Pühajärvel, Pedja-Vaimastveres, Kiltsis, Mustvees, Avinurme-Vadis, Lohusuus, Laiuses, Jõgevas ja Järva-Jaanis.

Osavõtt koosolekuist oli igal pool rohkearvuline ja kõikus 70—100 vahel. Nii mõneski kohas muutusid vaidlused ettekannete lõpul nii elavaiks, et neid suudeti lõpetada alles hilis-ööl. Õpiringide kui uue vabaharidustöö vormi vastu tuntakse suurt huvi, eriti noorsoos. Mitmetes kohtades kutsuti ellu uusi õpinge, teistes liitus seni töötavate õpingidega uusi liikmeid.

Õpinge külastamas.

Olemasolevate õpingide tööst ülevaate saamiseks ja õpingide konsulteerimiseks külastas E. Haridusliidu lektor Neeme Ruus oktoobri ja novembrikuul õpinge Eidaperes, Allikus, Kambjas, Nõunis, Neerutis, Pühajärvel, Vaimastvere-Pedjas, Kiltsis, Leisis ja Avinurme-Vadis.

Suurem osa õpinge ei olnud veel käesoleva aasta tegevust alanud, vaid tegid seda alles lektori kohalviibimise ajal. Teotsevaist õpingest töötasid kõige paremini Eida-

pere, Alliku ja Leisi õpingid. Kahe esimese õpitakse kõneoskust (juhatavad: Eidaperes hr. Hargel, Allikus — pr. Talpsepp), kuna Leisis, Saaremaal, töötab tervelt 4 õpiringi, millistest 2 õpivad esperantot (üks algajaile, teine edasijõudnuile), üks kodanikuteadust ja teine kõneoskust. Eidapere õpingis harrastatakse hea eduga ka seltskondlikke mängu — pärast ettekandeid ja vaidlusi.

Kiltsi üldkõnemuslikus õpingis, kus juhatajaks on hr. Toom, on hästi leitud side õpiringi ja laiemate hulkade vahel. Õping korraldab oma koosolekuid sageli avalikult, mis puhul tuleb kokku 100—200 kuulajat. Referentideks ja oponentideks on õpingilased, kuna vaidlusist võimaldatakse ka teisel osa võtta.

Amb las kutsutakse ellu eriline noorte õpiring, mille ülesandeks on võimaldada edasiarendamist algkooli lõpetanuile, kellel puudub võimalus edasiõppimiseks koolides.

Vaimastvere-Pedjal rakendatakse töhe enamus ümbruskonna keskkooli haridusega isikuist, kes ka oma kaasabi ei keelanud teistele kaasa aitamast nende enesearendamistöö.

Leisis töötab hästi esperanto täiendusring hr. Seppeli juhatusel, kus algkursusel omandatud oskusi täiendatakse, tutvudes samal ajal esperanto ajaloo ja kirjandusega.

Näitekursusi.

Käesoleva tegevushooaja algusest senini on E. Haridusliidu näitekunsti konsulent F. Pettai poolt korraldatud näitekursusi järgmistes kohtades: Petseris, Jägalas, Riia Eesti seltsis, Roosna-Allikul; H. Vaks'i poolt — Järvakandis, Inglis-tes, Valtsus ja Jõgeval. Kõik kursused on õnnestunud ja leidnud kohtadel hea tunnustuse. Praegu on käimas kursused Vändras ja Raplas. Enne jõulu on näitekursused ette nähtud veel Kantkülas — Tartumaal, Kergus — Pärnemaal ja Kodasool — Harjumaal.

Uusi dekoratsioone.

E. Haridusliidu dekoraatori M. Pärdi poolt valmistati uued dekoratsioonid Meeksi kaitseliidu kompanile ja Saare põllumeeste seltsile Tartumaal; J. Karelli poolt — Laimjala haridusseltsile Saaremaal, Hanila haridusseltsile Läänemaal ja ÜENU Kärü osakonnale; Rud. Sepa poolt Järvakandi haridusseltsile. Praegu on valmistamisel uued dekoratsioonid Ingeri eesti haridusseltsile (M. Pärt.) ja Rapla haridusseltsile (Rud.

Sepp). Peale selle on otsustatud riikliku toetusena valmistada dekoratsioonid Kanepi ja Plaanil Lauulu-Mängu seltsidele Võrumaal.

Riiklike toetusvõimaluste piiratus tõttu ei saada rahuldada kõiki soovet sel alal.

Uusi näidendeid.

E. Haridusliidu kirjastusel ilmusid järgmised uued näidendid: R. Luksi „Õpetatud sulane” — komöödia kahes vaatuses; tõlkinud läti keelest K. Abeni; A. Tammani draama „Kasuisa”; B. Kangermani komöödia „Kiki ja Mall” ja A. Tuliku lastenäidend „Uduallik”.

Isetegevusliku haridustöö kursused.

Vabaharidustöö sisukuse tõstmiseks, isetegevuse süvendamiseks ja maaintelligentsi tõmbamiseks sellesse on kursused juba olnud Jõhvis 30. sept. ja 1. okt.), Põltsamaal (21. ja 22. okt.), Valgas (29. ja 30. okt.), Kuressaares (4. ja 5. nov.) ja Mustvees (18. ja 19. nov.) ja Paides 25. ja 26. nov.. Lektorina nimetatud kursusel esinesid Haridusliidu peasekretär Ev. Vender, konsulent O. Lehtmets ja lektor N. Ruus. Tegelikule korraldusele ja heale teostumisele on lahkesti kaasa aidanud kohalikud hariduselu juhid.

Kõigist seni olnud kursustist oli osavõtt elav.

Kiltsi õpiringi tegevus avati avaliku koosolekuga.

Kiltsis töötab juba mitmendat aastat edukalt üldkõiguskooli õpiring, kes sageli oma koosolekuid korraldab avalikult. Ka eeloleva tegevusaasta töö alati avalikult töökoosolekust, millisest pealtvaatajana võttis osa üle 150 inimese. Avakõne pidas E. Haridusliidu lektor Neeme Ruus, mille järele õpiringlased esinesid ettekannetega, kasutades referaatide allikaks A. Kurvitsa enesearendaja käsiraamatut.

Õpiringi töö Kiltsis on korraldatud väga eeskujulikult ja ringi kaudu on tõmmatud haridulikkude küsimuste juure suuremal hülgal ümbruskonna elanikke.

Saaremaa kohalikud hariduspäevad.

Karja õpetajate ühing koos Eesti Haridusliiduga korraldas 7—13. nov. Karja ümbruskonnas — Leisis, Metsakülas, Pammal, Armuadras, Koiklas, Tagaveres ja Maasis — kohalikke hariduspäevi, kus esinesid kõnedega kohalikud õpetajad A. Koel, A. Seppel,

A. Saabas, N. Lõugas, A. Ranuks, J. Kurikjan, pr-ad H. Kipper ja O. Kalm, vallasekretär P. Toop ja E. Haridusliidu lektorid O. Lehtmets ja Ruus.

Mainitud hariduspäevade ülesandeks oli luua sidet õpetajaskonna ja lastevanemate vahel, selgitada kooli- ja haridusküsimusi laiematele hulkadele. Päevi võib pidada täiesti õnnestunuiks, kuna osavõtt oli kõikjal elav. Vähe oli kohti, kus kuulajaskond oli alla saja inimese. Kõnede teemadeks oli: „Algkool enne ja nüüd”, „Kas vajame sunduslikku 6. klassilist algkooli” ja „Vabaharidustöö võimalusi”.

Stipendiumid rahvaülikoolidele.

E. Haridusliidu viimasel juhatusel koosolekul määrati stipendiumideks maarahvaülikoolide õpilastele Virumaa Rahvaülikoolis 80 kr. ja Harjumaa Rahvaülikoolis 40 kr.

Saaremaal kõige rohkem õpinge.

Õpingide tegevus näib olevat kõige hoogsam Saaremaal, kuna E. Haridusliidu juures registreeritud õpingidest umbes 25% asub Saaremaal. Teise koha pärast võistlevad Harju- ja Tartumaa, kus senini registreeritud õpingide arv on võrdne. Edasi järgnevad Lääne-, Pärnu, j. t. maakonnad. On aga ka veel maakondi, kus mitte ühtki õpiringi registreeritud ei ole.

Raele asutati õpiring.

ÜENU Rae osakond, soovides tõsta oma senise tegevuse hoogust ja võimaldada oma liikmeile enesearendamist, korraldas oma erakorralisel üldkoosolekul mõtetevahetuse õpiringi asutamise võimalusist. Koosolekule oli kutsutud E. Haridusliidu lektor Neeme Ruus, kes andis ülevaate õpingide tähtsusest ja selgitas õpiringi tööviise. Ettekandele järgnesid ligi 2 tundi kestvad läbirääkimised, milliste kestel avaldati elavat poolehoidu õpiringi asutamise mõttele, otsustati kutsuda ellu üldkõiguskooli õpiring ja kaaluti, milliseid küsimusi arutlema hakata.

Kloostri haridusselts „Side“ 10. aastapäeva

peeti 5. nov. s. a. Selpuhul korraldati suurem aktus, kus pühitseti seltsi uus lipp ja vaadati tagasi seltsi viljakale tegevusele. Aktusekõne pidas E. Haridusliidu esindajana Karl Laane, kes kõneles teemal: „Rahva hinges sajanendeid elanud visapüüd vabadusele ja valgusele kohustab.”

Skandinaavia rahvaülikool Genfis.

Rootsi, Norra ja Taani rahvaste vahel on käimas tugevad lähenemispüüded. Nende kolme rahvuse keeled ei erine kuigi palju ja sellele, kes valdab üht nimetatut kolmest keelest, ei tee mingeid raskusi ka teiste kahe keele mõistmine. Neid asjaolusid arvestades asutati mõni aasta tagasi kolme Skandinaavia riigi vaheline rahvaülikool, mille sihiks — lähendada kolme rahvust ja võimaldada nende arenenumatele ja edasipüüdlikumatele liikmetele ühist enesearendamist.

Kooli asukohaks valiti Genf, kus õpilasil oleks võimalik lähemalt puutuda kokku Rahvasteliidu tegelastega ja — tutvuda erirahvustega. Lektoreiks on mainitud rahvaülikoolis need skandinaavlasted, kes töötavad Rahvas-

teliidu juures; peale selle kutsutakse kohale eriainetektoreid Skandinaaviast. Töö kestab koolis kolm kuud (veebruari-st maini). Et õpilaste teadmised koolis õpitavate küsimuste suhtes oleks enam-vähem võrdsed, selleks korraldatakse kooli asutajate vahel kirjalik eelkursus.

Töö on koolis korraldatud isetegevuse põhimõttel, s. o. õpilasilt nõutakse võimalikult rohkesti iseseisvaid töid.

Kuna sõidu- ja ülespidamiskulud Genfis tõusevad kolme kuu kestel ligi 1000 kroonile, siis valmistavad need kulud raskusi isegi rikastele skandinaavlastele. Kuid senini ei ole veel keegi õppinud Genfi rahvaülikoolis omal kulul — kõik õpilased on olnud kas haridusliikude-, ametiühinguliste või muude organisatsioonide stipendiaadid.

Neeme Ruus,

Eesti Haridusliidu teateid.

Õpiringide kõnevõistlus 1934. a. kevadel.

Õpiringilise töö elustamiseks ja kõnekultuuri arendamiseks E. Haridusliit kuulutab välja õpiringide vahelise kõnevõistluse, mis toimub käesoleva tegevusaasta lõpul — 1934. a. kevadel. Võistlusest võivad võtta osa nende õpiringide liikmed, millised on registreeritud E. Haridusliidus.

Võistlus toimub kahes järgus: eel- ja lõppvõistlus. Eelvõistlus korraldatakse maakonnalinnades, kus esikohtadele tulnud võistlejad pääsevad lõppvõistlusele, missugune on Tallinnas.

Võistlejail-kõnelejalil tuleb esineda kahe kõnega. — Ühe teema valik on võistlejail vaba kindlaksmääratud ainevallast. (Aineala teatatakse kuu aega enne võistlust.) Teine kõne on antud teemal, mis teatatakse 15 min. enne võistlust. Kõne peab esitama eesti keeles. Esimese kõne kestvus on ette nähtud 15 min., teise — 10 min; maksimaalne kestvus mõlemal juhul 20 min., kusjuures iga minut üle kindlaksmääratud normi toob hindamisel ühe kaotuspunkti.

Hindamise aluseks võetakse: 1. kõne sisu punktide arv — 100, kusjuures iga kõne-nõuet arvestatakse eraldi. (Vt. hindamisalused.) Eelvõistlusel esimese auhinna võib saada see esikohale tuleja, kelle punktide arv on vähemalt 70, teise auhinna, kelle punktide arv vähemalt 60 ja kolmanda auhinna, kelle punktide arv vähemalt 50. Lõppvõistlusel samad arvud vastavalt on — 80, 70 ja 60. Kui mitu võistlejat saavutab esimeseks

auhinnaks vajaliku punktide arvu, antakse esikohale tulejale esimene, järgmisele teine ja selle järgmisele kolmas auhind.

Võistluskõnesid hindab E. Haridusliidu poolt määratud kolmeliikmeline žürii. Võistluse tähtpäevad, auhinnad ja žürii koosseis E. Haridusliidu juhatus annab teada hiljemalt 1. märtsiks 1934. a.

Hindamise alused.

Hindamise aluseks võetakse: 1. kõne sisu ja kompositsioon, 2. kõne esitamine, kusjuures kummalegi poolele arvatakse 50 punkti võimalus (maksimum). Üksikasjalisemalt on punktide maksimum ette nähtud järgmiselt: Sisu — 25, kompositsioon — 25 punkti; kõne välise esitamise osas: hääl — 10, esinemine (kehahoid jne) — 10, väljenduse jõurikkus — 20 ja üldine mõju 10 punkti.

Hindamisel arvestatakse üksikasjalisemalt järgmisi nõudmisi:

I Sisu ja kompositsioon.

1. Sisu — aine tähtsus ja kohasus, teemale vastavus, materjalide sobivus, tõestuste täpsus, näidete rikkus.

2. Kompositsioon — sisu korrastus, kindlus, mõtete ühtlus, loogiline arenemine, järelduste ja otsuste tegemine eesmärgi saavutamise kohaselt, keel, lauseehitus (lihtne, ühik).

II Ettekandmine — kõne esitamine.

1. Hääl — selle kvaliteet, kõla, jõurikkus, hääldeamine.

2. Esinemine — keha seis ja tasakaal, vaheaegade pidamine, tähelepanu kuulajate vastu.

3. Väljenduse jõurikkus — kas kõne on vahenditu, sorav, mõjuv, elav, piltlik, jutlevas toonis, populaarne.

4. Üldiselt — kõne veenvus, huvitavus, arusaadavus, eesmärgi saavutamine, kuulajate tähelepanu köitmine jne.

Soovitav on õpingel, kes kavatsevad võistlusest osa võtta, selleks varakult asuda eel-
töödele — õpinguile.

E. Haridusliit korraldab laste- näidendite võistluse.

Eesti Haridusliit kuulutas neil päevil valla lastenäidendite võistluse, mille ülesandeks on koolide rahuldamine sobivate algupäraste lastenäidenditega. Vastavalt sellele palub Liit kirjanikke arvestada meie koolide keskmiste näitelavade tehnilisi võimeid.

Võistlusele saadetakse tööd tulevad adresseerida Eesti Haridusliidule Tallinnas, Suur Roosikrantsi 12. Tööd tulevad esitada märgusõna all ja juure lisada sama märgusõna kandvas ümbrikus autori nimi ja aadress. Tööde vastuvõtmise viimseks tähtpäevaks on 15. märts 1934. a.

Läbivaatamisele ja hindamisele tulevad ainult eestikeelsed masinal kirjutatud käsikirjad, mis ei ole veel avalikkusele tuttavaks saanud paljudamiste või ettekande teel. Vastasel korral saadetakse käsikirjad ümbrikus leiduval aadressil autorile tagasi.

Kolmele võistlusel paremaks tunnustatud näidendile makstakse auhindadeks 500.— krooni.

I auhinnaks kr. 250.—; II auhinnaks kr. 150.—; III auhinnaks kr. 100.—

Zürri võib oma äranägemisel jätta mõne auhinna välja andmata.

Auhinnatud teoste kohta jääb E. Haridusliidule ilma eritasuta I trüki õigus kuni 1000. eks. ja nende teoste ettekande õigus 2 a. jooksul auhindade väljakuulutamise ajast arvates.

Auhinnakomisjon avaldab oma otsuse hiljemalt kaks kuud enne käsikirjade vastuvõtmise lõpptähtpäeva.

Auhinnakomisjoni koosseis avaldatakse hil-
malt 1. aprillil 1934. a. Enne seda tähtpäeva ei pea Liit võistlusest osavõtjatega mingit kirj vahetust, peale võistluse tingimustele mittevastavate käsikirjade tagasisaatmise.

Vaimse kultuuri päevad 23., 24. ja 25. veebruaril 1934. a.

Et elustada meie vaimse kultuuri elu ja suuremaid hulki võita vaimse-elu püüetele ja tõmmata kaasatutumama, on enamik eesti kultuurilis-hariduslikke keskorganisatsioone ühinenud üleriiklike vaimse kultuuri päevade korraldamiseks. V. K. P. peakomitee määras

kindlaks päevad 23., 24. ja 25. veebr. 1934. Peakomitee pöördus kõigi omavalitsusasutiste ja organisatsioonide poole, et need kaasa aitaksid nimet. päevade heale kordaminekule. On koostatud üldjoontes korraldamiskava, mis saadeti kõigile asjaosalisile. Vaimse kultuuri päevade puhul peetavil loenguil, kõnekoosolekul ja aktusil on soovitat käsitada mitmekülgsest tähtsamate vaimsete alade arengut: kirjandus, helikunst, teadused, rahvaharidus jne. Erilist tähelepanu tuleb aga pühendada kohaliku hariduselu küsimuste valgustamisele ja edaspidiste sihtjoonte selgitamisele. Selle kohta on seletuste osas antud üksikasjalikum kava, milles märgitud tähtsamad küsimused selle teema käsitlemiseks. Ka on soovitat vaimse kultuuri päevade puhul korraldada näitlikke kohtuid, näitusi (kus see on võimalik) ja pidude ettekandeiks valida eeskätt algupärandeid.

Eriti V. K. P. peakomitee taotleb kaastööd kooliga, kus on soovitat vabariigi aastapäeva aktuse kõnedes käsitada peamiselt meie vaimse elu küsimusi ja tarvet. Samuti loodetakse kaasabi kirikult sellega, et kirikõpetajad oma jutluseis käsitleksid heatahtlikult hariduselu-küsimusi. Ka otsustati pöörduda ettepanekuga Kaitseministri ja Kaitseliidu ülema poole, et meie kaitseväes ja kaitseliidus korraldataks vaimse elu tähtsust käsitavaid ettekandeid.

V. K. P. puhul ilmub E. Haridusliidu peasekretäri E. Vender'i toimetusel eribrošüür — ülevaade Eesti vaimsest kultuurist. Brošüür ilmub koguteosena, kuhu on lubanud kirjutusi Tartu Ülikooli rektor prof. Kõpp, HaSomini teaduse ja kunsti osak. dir. Ney, kirjanik H. Visnapuu, H. Kompus, Ed. Visnapuu ja Art. Adson.

Brošüür ilmub detsembri keskel.

On aeg kohalikel hariduslikel organisatsioonidel asuda eeltööde tegemisele, et V. K. päevad õnnestuksid ja need kujuneksid meie vaimse elu võimsaks propagandavalduseks ja aitaksid kaasa meie vaimse elu rikastumisele.

Ilmub trükituna uus õpiringi kava.

Haridusliidu õppetöö toimkond otsustas kirjastada uue õpiringi kava — A. Saul'i koostatud „Päri vus ja tõuväärindus.“ Kava on koostatud tööjuhataste põhimõtteil. Ainelt aga nimetatud õpiringi töö eeldab vastavat eelharidust, on aga igati soovitat vähemalt keskkooli haridusega õpilinglasile.

Seniseist kavadest on olnud suurem nõudmine seltskondliku kasvatuse õpiringi kava järgi mille esim. trükk on juba läbi müüdud. Uus täiendatud trükk ilmub uueks aastaks. Ka on peaaegu läbi müüdud

kõneoskuse, kodanikuõpetuse ja lavakunsti õpiringide kavad, missugused ilmuvad samuti 1934. a. alul täiendatuina.

Õppetöötoimkond otsustas üldse uute kavade koostamisel ja seniste täiendamisel taotleda peamiselt tööjuhataste meetodit, mis sisaldaks ühtlasi juhiseid õpingilasile õpitöös.

Kirjanik O. Luts'u kirjanduslik ringreis.

Käesoleva kuu lõpul ja detsembri algul esineb kirjanik Oskar Luts reas linnades ja alevites E. Haridusliidu korraldusel kirjandusliikkude kõnedega. Kuna Oskar Luts on tuntud oma huumoriga ja laie-

maid hulki huvitavate teostega, siis töotavad ka tema ettekanded muutuda huvitavaks ja suuremat tähelepanu äratavaks. Kirjaniku kõned käsitlevad meie kirjanduslikku elu ja kirjanikkude aktuaalsemaid küsimusi ja peale selle kannab O. Luts ette katkeid oma teoseist.

Uus valguspiltide seeria — „Eesti ajalugu“

Hiljuti valmis E. Haridusliidul V. Orav'a koostatud valguspiltide-seeria „Eesti ajalugu“ — 203 pilti. Samalt autorilt on koostatud üksikasjalik sisukonspekt. Nõudmus uue valguspildiseeria järele on väga elav, eriti koolidelt.

Lastenäidendeid jõuluks

Eesti Haridusliidu kirjastusel.

Jänesepoiste jõuluöö unenägu.

A. Koeli laste-jõulunäidend kolmes pildis.
Tegelasi: Metsavana. Jäger-Jaak. Ellu. Villu. 5 jänest. 2 hunti. 5 haldjat.
Aeg: Jõulu-laupäev.
Koht: Metsas.

Esimene pilt.

On jõulu-laupäev. Jäneseid metsas kurdavad oma viletsat seisukorda: paks lumi katub maad, pole leida kuski toidupoolist. Nende ainukeseks lohtuseks on veel — vahest ehk Metsavana peab neid kallil öhtul meeles ja saadab neile midagi kõhukinnituseks, nimelt seda, mida igatüks neist läinud ööl nägi unes. Kuid kahjuks pole neist keegi midagi unes näinud. Siiski loodavad nad Metsavana heldusele ja hakkavad ajaviiteks tantsima. Akki kostab metsast häält. Jäneseid jooksevad laiali. Tulevad Ellu ja Villu jõulukuusega õlal. Villu käseb Ellul minna kuusega koju, kuna ise tahab jääda veel metsa küttima jäneseid. Ellu patub teda siiski tulla kaasa, öeldes, et jõulupühadel ei tohi ühtki metsloomaga metslindu surmata. Villu lahkuks siiski, jättes Ellu üksinda nutma, sest viimane kardab hunte ja ei oska üksi koju minna. Seal tuleb aga jänesekene, hakkab Ellut trööstima ja lubab saata teda koju. Nad lähevad. Varsti kostab püssipauk ja algab huntide vihane ulumine. Ilmuvadki kaks hunti, kas väga ärritatud, et keegi on julgenud neid rahupühadel tülitada ja väikest jänest jalast haavata. Nad vannuvad laskjale, kelleks osutub Villu, kättemaksu ja jäävad luurama. Kui ilmub Villu, tormavad vihased hundid talle kallale. Villu kookub ja hakkab nuttes neid paluma, et hundid talle veel elu kingiksid. Hundid halastavad ja viivad Villu kohtumõistmiseks Metsavana juure. On need

läinud, ilmub haavatud jänes ühes teistega lagedale. Teised katsuvad vaest jänesekest trööstida, lubades muretseta temale rohtu. Nad toetuvad üksteise najale, ohkavad oma kurva saatuse üle, kuni jäävad kõik lauldes magama.

Teine pilt.

Jäneseid magavad endiselt. Kostab kirikukella helin, orelimäng ja viimaks tasane laul. Laulu kestes liigub metsast põlev jõulukuusk jäneste juure. Siis ilmuvad ka haldjad, käes ristikehina-kimbukesed, mida panevad oma ees magavaile jäneseile. Kaugusest kostab oreilil tasane mäng: „Püha õõ.“ Mäng vaikib, haldjad kaovad jälle metsa. Ka kuusk liigub kellahelina saatel tagasi metsastugavusse.

Kolmas pilt.

Jäneseid ärkavad. Nad on õnnelikud oma ilusast unenäost, mis on olnud ühiseks neile kõigile. Nad ennustavad sellest omale rikkalikku toitu: ristikehina ja orast. Ilmub Jäger-Jaak ühes Elluga. Ta otsib oma poega Villut, kes pole ikka veel koju ilmunud. Jäneseid kookuvad, nähes Jäger-Jaaku, kuid Jaak rahustab neid, ja palub nendelt teateid oma poja kohta. Jäneseid jutustavad, et hundid on viinud Villu Metsavana juure ja lubavad juhatada Jaagule teed sinna. Korraga ilmub ka Metsavana, tema järele huntide vahe Villu. Villu palub Metsavanalt, samuti ka haavatud jänesele oma kuritegu andeks ja töötab mitte kunagi enam jäneseid lasta. Metsavana andestab talle. Ka Jäger-Jaak, kes rõõmus oma poja leiust ja samuti ka liigutatud Metsavana headusest, töötab olla jänestele. edaspidi kaitsjaks ja sõbraks. Ta ulatab oma püssi hundile, sooviga, et see tarvitaks seda riistapuud kõigi nende vastu, kui peaks olema julgust Metsavalla rahu rik-

kuda. Kõiki valdab üldine heameel ja rõõm. Metsavana, kuulda saades jänesed ilusast unenäost, lubab nende soove unenäokohaselt ka täita, kuid mitte enne, kui jänesed on tantsinud talle oma jõulutantsu. Jänesed täidavad ta soovi. Metsavana lõõb tasa kepiga vastu maad, kohe ilmub põlev jõulukuusk. Samuti tulevad ka haldjad ja kostitavad jäneseid ristikheina kimbukestega. Ka huntidele lubab Metsavana anda pärastpoole oma osa. Kõik tänavad. Ka oma armsale pailapsele Ellule, samuti ka Villule jagab Metsavana kingitusi. Kõike seda sõbralikku olemist lõpetavad jänesed oma rõõmsa tantsu ja lauluga.

Juku ja Miku.

Anton Rahula laste-jõulunäidend kahes vaatuses.

Tegelasi: Juku, Ella, tema õde, Ema, Naabri Miku, Helmi, Miku õde, Jõuluvana ja Tähetütre.

Koht: Vaese asuniku tuba maal.

Aeg: Jõulu-eelne.

Esimene vaatus.

Juku, kehva asuniku poeg, ei oska veel hästi lugeda. Ta vaevab oma pead alles tähtede veerimisega. See töö on talle ilma ema ja õe kaasabitä väga raske. Kui ta parajasti on hoolega raamatu kallal, tuleb sisse tema sõber Miku, kes õppimisest hoolib üldse vähe. Ta kutsub Jukut enesega ühes liuglaskma. Juku läheb. See ei meeldi Juku õele Ellale, kes teab, et venna lohakas õppimises ainult Miku on süüdi. Varsti külastab Ellat Miku õde Helmi. Ta küsib Ellalt, kas ema neile ka sel aastal ehib jõulupuud. Ella vastab kurvalt, et ema on vaene, ei saa neile ei jõulukuuske ega kingitusi teha. Nüüd teatab Helmi suure saladuse: tema ema on jutustanud temale, et sel aastal jõulumees tuleb kõigile, ka Ellale ja Jukule, ja jagab igaühele kingitusi õppimise kohaselt. Mõlemad tütarlapsed rõõmustuvad selle teate üle. Nad asuvad kohe raamatute kallale ja hakkavad hoolega õppima, et saada jõulumehelt paremaid kingitusi.

Teine vaatus.

On jõulu-laupäeva õhtu Juku ja Ella kodus. Toas valitseb jõulukohane meeleolu. Ema loeb testamenti. Juku istub põhus ja meisterdab õlgedest palmikuid. Ella on rahutu, vaatab tihti välja, nagu ootaks ta kedagi. Äkki küsib Juku emalt, miks ei tule ka neile kunagi jõulumees. Ta arvab, et need lapsed, keda Jõulumees külastab, pole sugusi paremad kui nemad. Ella trööstib venda lootusega, et ka neile sel aastal Jõulumees tu-

leb. Juku siiski ei usu seda. Äkki koputatakse. Tulevad sisse Miku ja Helmi ning teatavad, et keegi kõrge mütsiga ja pika habemega mees, kott seljas, on tulemas siia-poole. Ella arvab, et see ongi jõulumees, kes tuleb kingitusi jagama ainult virkadele lastele. Seda kuuldes võtavad Juku ja Miku kohe raamatud kätte ja hakkavad „Jõululaulu“ õppima. Kuid see on juba hilja, jõulumees astub uksest sisse, kuusk seljas. Tema järele neli tähetütre. Poisid peidavad raamatud ruttu ära. Jõulumees istub, avab koti ja kutsus lapsed oma juure. Ta lubab jagada kõigile lastele kingitusi, nii häid kui halbu, selles järele, kuidas keegi on olnud usin oma õppimises. Ella ja Helmi kannavad oma laulud laitmatult ette. Jõulumees on nendega väga rahul, annab neile ilusaid kingitusi. Siis laseb jõulumees ka poistel lugeda, kuid need loevad väga halvasti. Jõulumees annab ka neile pakikese jõulukinki, samuti ka ühe suurema paki Juku emale. Tähetütred tõstavad kuuse keset tuba, süütavad küünlad põlema ja laulavad ühes lastega jõululaule. Jõulumees tänab kõiki laulu eest ja läheb ära ühes tähetütardega. Nüüd avavad lapsed igaüks oma paki. Ella pakis on kingad, sukad ja rätik, Helmi omas — kampsun, soe müts ja põll, kuna aga poiste pakides on ainult kasevitsad. Nüüd näevad poisid, mis nad on saanud oma laiskuse ja vallatuse eest, ning lepivad viimaks oma kingitusega. Nad ulatavad vitsad emale, paludes, et see neid edaspidi karistaks, kui nad veel peaksid olema üleannetud ja ei taha õppida. Ka tütarlapsed jagavad oma kingitustest osa emale ja samuti ka Jukule. On kingitused jagatud, algavad kõik rõõmsas meeleolus lüdimängu.

Kõik hariduse sõbrad

on ARENGU sõbrad!

Arengu sõbrad
tellivad Arengut
levitavad Arengut
saadavad kaastööd
Arengule

Toimetus: J. Rummo (peatoimetaja), A. Sibul, A. Särev, E. Vender (vastutav toimetaja).

Väljaandja: Eesti Haridusliit.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinna, S. Roosikrantsi 12.

Parimaks jõulukingiks

on Eesti Kirjanduse Seltsi
perioodilised väljaanded.

1934. aasta tellimised erakordsete preemiatega!

Elav Teadus Populaarteaduslik seeria, III aastakäik. Käsitab tänapäeva tähtsamaid küsimusi igale huvitaval ja arusaadaval kujul. Autoriteks peamiselt eesti omad teadlased. Alates 12 üle saajaleheküljelist raamatut, rohkete piltidega. Hind üksikmüügil à 1 kroon, ette tellides *9 krooni aastakäik.*

Suurmeeste elulood Biograafiline seeria, II aastak. Tutvustab inimesoo väärtuslikumate ja jõulisemate esindajate elu võitlusi ja suursaavutisi elaval ja kõiki kaasahaaraval kujul. Aastas 6 umbes 150-leheküljelist raamatut, piltidega. Hind üksikmüügil à 1 kr. 50 s., ette tellides *7 kr. 50 s. aastakäik.*

Eesti Kirjandus Kirjanduslik kuukiri, XXVIII aastakäik. Artiklid kirjanduse, keele, ajaloo, rahvaluule jne. aladelt, uute raamatute arvustused, kaasandena täielik ilmuvate „Eesti raamatute üldnimestik“. Aastas 12 numbrit à 50—60 lk., piltidega. Üksiknumber 50 s., *aastakäik 5 krooni.*

Preemiaid saavad tellijad

kuni 5. detsembrini—kahekordses tellimissummas
ja kuni 24. detsembrini — ühekordses tellimissummas.

Kõigi kolme väljaande korraga tellijaile
väärtuslik eripremia!

Preemiateks antavate raamatute nimestik on avaldatud „Postimehes“, „Päevalehes“ ja „Vaba Sõnas“ 12. novembril, „Opetajate Lehes“ 18. novembril ja „Vaba Maas“ 19. novembril, ja „Päevalehes“ 20. nov. Nimestikke saab ka Eesti Kirjanduse Seltsilt.

Preemiateks valitud raamatute nimestik tuleb saata Eesti Kirjanduse Seltsile ja tellitavate aastakäikude hind ühes 75 sendiga iga aastakäigu preemiaraamatute väljaandmise ja saatekuludeks sisse maksta Eesti Kirjanduse posti jooksvale arvele nr. 20-36.

Eesti Kirjanduse Selts Tartus
Suurturg 12, telefon 6-01.

Kultuuri ja hariduse sõbrad!

E. Haridusliidu ajakiri

A R E N G

PAKUB

Kultuur- ja haridusküsimusist huvitatuile kirjutusi tänapäeva kultuurinimese huvipiirkonda ulatuvaist küsimusist mitmesuguste teaduste alalt uuemate uurimuste seisukohalt ja seisukoha võtmisi päevakorral olevate kultuuri- ja hariduspoliitiliste probleemide kohta.

Vabaharidustöö-tegelasile didaktilis-metoodilisi kirjutusi vabaharidustöö edukast rakendamisest meie olude ja võimaluste kohaselt, ülevaateid ja informatsiooni vabaharidustööst meil ja teistes riikides; seadusi ja määrusi vabaharidustöö (raamatukogunduse, õpiringide, kursuste, loengute, rahvaulikoolide), rahvamajade, avalike ettekannete korraldamise jne. alalt.

Väikelavade näitejuhtidele ja tegelasile — praktilisi juhatusi näidendite lavastamiseks; teateid liidu teatri tarvete laost; näidendite arvustusi väikelavade seisukohalt, mängimiseks soovitatavate näidendite nimestikke; juhtnööre näitelavade ehitamiseks.

Õpiringide tegelasile ja enesearendajaile — õpiringide kavu ja tegevuse kodukordi; õpiringide laenukogu raamatute nimestikke koos laenuamise tingimustega.

Kirjanduse ringvaateid, kroonikat, teadaandeid ja informatsiooni Eesti Haridusliidult ja liiduga kontaktis töötavalt seltsidelt.

„Arengu“ kaastöölisiks on hulk tuntuid teadusmehi, hariduse- ja seltskonnategelasi.

Toimetus: J. Rummo (peatoimetaja), A. Sibul, A. Särev, E. Vender (vastutav toim.).

Enesearendajad ja vabaharidustöö tegelased —
„ARENNG“ ON TEIE AJAKIRI

Tellimisehind aastas 2 kr., poolaastas 1 kr. (poolaasta viisi tellimine on võimalik 1. I — 30. VI ja 1. VII — 31. XII). Tellida saab igast postiasutusest.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, S. Roosikrantsi 12, telefon 452-02.